

Xn. 9.

BERNARDI PREYSINGER
DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA
DE
DIAGNOSI MORBORUM
CAPITIS.

V I E N N Æ,
TYPIS JOAN. THOMÆ TRATTNER,
AULAE TYPOGR. ET BIBLIOPOLÆ,
M. DCC. LXIV.

HERNARDI FREYSINGER

DISSERTATIO

IN ANATOMIA MEDICA

DE

DIAGNOSI MORBORUM

CAPITIS

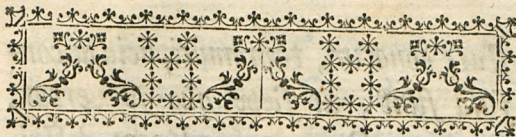
VITIN E.

ANNO 1784

IN VITIN E.

1784

B. L.

Maximam Tyroni practico difficultatem parere solet DIAGNOSIS morbi, ejusque speciei formanda, nec ii, qui jam in praxi adoleverunt, hac immunes sunt: Chaos symptomatum, ac querelarum ab aegro prolatarum, confusa enarratio applicatarum ante morbum contractum causarum, obscurior decurrentis morbi descriptio, haesitantem reddunt tyronem, qui non ad artis ignominiam curam aegri suscipere contendit.

Morbus determinandus est, species assignanda, & signa, quibus id praestare

A 2

stare

stare conatur, tam multiplicia ac confusa sunt, ut saepe quo se vertat, ignoret. Recurrens ad eam doctrinam, quam in scholis a suis Praeceptoribus hauserat, ob multitudinem signorum dubius adhuc manet; recurrens ad Authores practicos, tantam in describendis morbis differentiam invenit, ut, quorsum suum referat, nesciat; nec semper tempus illi utrumque faciendi concessum est. Optat hinc ea ex suis collegiis, ex Authoribus probatis, ac fide dignis jam collecta possidere signa, quae cuilibet morbo propria sunt, quae eum a quocunque alio separant, quae speciem morbi determinant.

Hanc perpendens difficultatem, Sylvam ejusmodi signorum ad meos usus mihi comparavi, partemque speciminis inauguralis loco prodere ausus fui.

Mor-

Morbos capitis & nervorum plurimos, quoad suas sisto diagnoses, dedi morbi cujuslibet definitionem geminam, signa recensui, ac ea, quibus is a morbo affini distingui queat, attuli, species plures ac præcipuas adjunxi, easque a se invicem discrevi: Methodum plurima ex parte secutus sum clariss. SAUVAGES, quam is in Nosologia methodica novissime edita proponit, nec tamen ita scrupulose, ut non ab ea hinc inde recesserim; finis enim cl. Viri alius fuit, ac mens, is methodo Botanica describere morbos conatus fuit, regulasque sibi ipsi positas sequi debuit, ego ad usum tantum meum omnia ordinavi, unde regulis a cl. SAUVAGES datis, non ita me adstrictum esse censui; species etiam a causis, seu principiis latentibus, utcumque tamen per probabilia

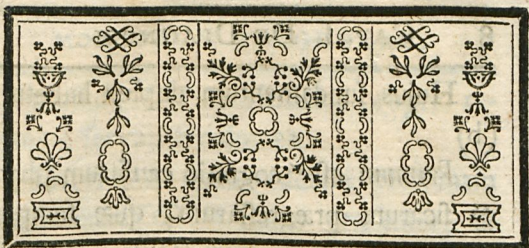
A 3

signa

signa cognoscendis, quoque desumpsi,
quod evitare SAUVAGES promisit.
Descriptiones e probatissimis desumpsi
Authoribus SYDENHAMO, BOER-
HAVIO, illustrissimo Barone van
SWIETEN, aliisque; & ut quendam
servarem ordinem, ad sequentes clas-
ses meos morbos reduxi: I. prebendit
morbos soporosos; II. morbos paralyti-
cos; III. morbos convulsivos & spas-
modicos; IV. morbos vesanos; & ul-
timo demum instar additamenti egi
de dolore capitis.

Fortè quibusdam species statui plu-
res ac necesse, forte aliis nimis con-
tracta earum enarratio videtur, utri-
que tamen errori B. L. veniam com-
modaturum spero, si perpenderit, opu-
sculum hoc a tenui artis tyrone, non
consummato Practico exaratum fuisse.

CA-

CAPUT I.

DE DIAGNOSI MORBORUM IN GENERE.

videns cognitio morbi præ-
sentis distinctissimi ab omni
alio, vocatur *Diagnosis* in
Medicina (a)

A 4

Hu-

(a) Illustrissimus B. van SWIETEN in Comment.
S. 27.

Hujus fundamentum duplex habetur.

(b)

Primum est “cognitio causarum phy-
“ficarum prægressarum, quæ semper
“antea hunc morbum fecisse deprehen-
“sæ sunt. “

“*Alterum* est cognitio morbi in sua
“natura & effectis præsentibus. “

Causæ morborum in scholis distingu-
untur *prægumenæ*, & *procatarticae*:

Priores sunt, quæ prius corpori in-
hærentes id aptum reddunt ad suscipien-
dum morbum.

Posteriores sunt occasiones prædispo-
nenti supervenientes, & hanc excitant,
ut una morbum pariant.

Distinctionem, ut ait GAUBIUS (c)
docuit observatio, qua constat non om-
nes homines ab iisdem rebus æquabi-
liter

(b) Illustrissimus B. van SWIETEN in Comment.
§. 27.

(c) In Institut. pathol. §. 59.

liter affici, & valetudinarios proprio regimine fervari incolumes.

Hæ simul unitæ causam proximam constituunt (d) “ Cujus præsentia, ut ait BOERHAAVE (e). ponit, continuat morbum. “ Hujus absentia eum tollit; “ Est fere idem ens ipsi in- “ tegro morbo. Hinc inquisitu utilissima, maxime necessaria. “

Firmam igitur formabo Diagnosim morbi, si eam causam proegumenam adfuisse, eamque procathartæ fuisse applicatam, quæ semper antea hunc morbum fecisse deprehensæ sunt. Ex. gr. dignosco morbum esse Apoplexiam, non somnum profundum, si scio hominem habere caput magnum, collum breve, corpus crassum; eumque calori solis se exposuisse, aut stimulantia ingessisse, mo-

A 5 tum-

(d) Illust. van SWIETEN §. II.

(e) In Institut. §. 740.

tumve magnum, quo humores caput copiosius petere debent, instituisse; quia constans observatio est, tali facta dispositione, & dictis causis applicatis apoplexiam fuisse secutam.

Nec semper necesse est ambas præcessisse causas, siquidem quandoque sola prægumena nimium increscens, morbum ponit, se ipsam quasi excitando. Igitur in valde plethorico, qui eam minuere neglexit, nulla causa procatartica accedente (nisi causas ipsas augmentum ponentes pro ea statuere velis) apoplexia, aliusve morbus oriri valet, quod confirmat Hippocrates: (f)

“ In exercitantibus boni habitus ad summum progressi periculosi sunt, si in extremo fuerint. Non enim manere possunt in eodem, neque quiescere. Quum

ve-

(f) Aphor. 3. Sect. I.

“ vero non quiescant, non amplius in melius
 “ augefcere possunt, reliquum est igitur, ut
 “ in deterius. “

Idem de causa procatartica verum est, quod nempe hæc subinde sola nulla præcedente prægumena morbum producat, præprimis si externa fuerit, sola contusio, ictus &c. capitis sufficit ad apoplexiam, vel hemiplegiam &c. producendam in quocunque subjecto, etiam ad dictos morbos non disposito; Gas sylvestre naribus haustum fere quemcunque prostertere apoplecticum, vel paralyticum reddere potest: si igitur scit Medicus, eiusmodi causam prægumenam solam, vel solam procatarticam in certis circumstantiis semper producere hunc morbum, eamque ægro huic adfuisse, veram inde morbi Diagnostim deducet.

Alterum Diagnostis fundamentum est cognitio morbi in sua natura, & effectis præsentibus;

Natu-

Natura morbi, qui sensibus patet, per eos cognoscitur: sed morbi tecti natura cognoscitur, quando cognoscuntur effectus facti ab hoc morbo, ut causa.

Effectus certe ingenium suæ causæ declarant.

Ita inflammationem externam sensibus, internam effectis ab inflammatione non percipiendâ pendentibus dignoscitur.

Effectus facti a morbo ut causa dicuntur symptomata morbi ei nexu indissolubili junctâ, adeoque ultra eum non persistentia.

Hæc probe distinguenda sunt a symptomatibus causæ, & symptomatibus symptomatum.

Priora a causæ morbum producentis potentia multiplici dependent, quarum una ad morbum, altera ad hoc symptomata producendum concurrunt;

Poste-

Posteriora nempe symptomata symptomatum, quæ a viribus symptomatum procreantur;

Equidem ambo & symptomata causæ, & symptomata symptomatis sæpe multum ad genuinam morbi Diagnostim conferre possunt, non tamen tantum, quantum symptomata morbi, utpote ab eo inseparabile.

Porro Phænomena accidentalialia a dictis bene separanda sunt; utpote quæ cum causa, morbo, horumque symptomate plane non connexa sunt, sed a rebus non naturalibus tempore morbi applicatis originem ducunt, adeoque ad Diagnostim nihil faciunt.

Nec non conamina naturæ propriam salutem propugnantia cum symptomatibus morbi vere talibus confundenda, statum potius morbi designantia, nec semper illi præsentia.

Opti-

Optima & tutissima igitur a symptomatibus morbi *Diagnos*is petitur:

Testantur enim morbi *præsentiam* non modo, sed & *naturam*.

Sunt hæc vel *perpetua*, vel *temporaria*; atque ex triplici hauriuntur fonte;

Ab *actionibus*, *excretis*, & *qualitatibus sensibilibus*.

Horum nempe *recessus a statu sano* major, minor, multiplex eorum *conjunctio*, morbum *determinant*, eumque ab aliis *distinguunt*.

*Diagnos*is non tantum *cognitionem morbi*prehendit, sed & *cognitionem ejusdem speciei*;

Morbus enim *genere idem*, plures, minoresve sub se *prehendit species* a se invicem *æque distinctas*, ut morbus a morbo.

Est hæc morbi *Diagnos*is *individua in praxi*, ac *æque necessaria*, quam *Diagnos*is *generica* morbum a morbo *distinguens*.

Fon-

Fontes Diagnoseos specierum iidem manent, quæ generum; Causæ nempe antegressæ, natura & effectus speciei morbi:

Igitur regulæ mox datæ etiam huic Diagnosi applicari debent

Utriusque Diagnoseos specimen de morbis capitis dare, sequentibus conabor, sit igitur.

CAPUT II.

DE DIAGNOSI MORBORUM
CAPITIS.

CLASSIS I,

agens de morbis soporosis.

I. APOPLEXIA

Est abolitio omnium actionum animalium, superstitibus vitalibus, imo his auctis.

Cogno-

Cognoscitur: somno profundissimo vix excitabili, pulsu forti, respiratione difficili, magna stertente, & artuum laxitate.

Differt:

- I. a Parapoplexia, In qua indicia quedam sensus, motusve habentur, adeoque gradu.
- II. a Caro, Quod in apoplexia respiratio magis stertorosa, somnus profundior sit, & effectus lesarum quarundam cerebri functionum remaneat.
- III. a Lethargo, in quo somnolentia obliuiosa est ex causa frigida orta, excitatio facilis.
- IV. a Comate, Excitatio adhuc facilior est, excitatique sui compotes sunt.
- V. a Somno profundo differt per causas prægressas excitationem faciliorem, & respirationem minori cum molimine peractam.
- VI. a Temulentia, Ex adstantium relatione, vini vomitione, odore vinoso, & a posteriori solutione crapulae spontanea dignoscitur.
- VII. a Syncope, In quo vires vitales quæque sunt imminuunt, & læsæ.
- VIII. Catarrho suffocativo, Ubi respiratio plus læsa est, suffocativa, pulsus tardus, debilis, inordinatus, atque æger mente constat.
- IX.

IX. Catalepsi, *Catalepticus enim eundem situm corporis, artuumque flexilitatem retinet, placideque respirat, nec omnium semper sensuum actione destitutus est.*

X. ab Epilepsia, *In qua sensus quidem aboliti sunt, at corpus simul convellitur.*

XI. in Typhomania, *Æger per causam internam a somno excitatur, sepe cum motu convulsivo.*

XII. in Hemiplegia, Paraplegia *Sensus interni, nonnullique externi passim persistunt.*

SPECIES.

I. *Sanguinea*, ubi plethora præsentia a quibuscunque causis sanguis rarefit, aut validius movetur. Prævidetur dolore capitis, sonitu aurium citra febrim, scotomia voce tarda, manuum torpore &c. *Dignoscitur* facie florida, calore corporis magno, pulsu pleno, causis prægressis, hæc præcipue illis frequens est, qui collum breve, caput magnum, ventrem turgidum habent.

II. *Sanguinea topica*, ab impetu humorum ad cerebrum aucto, refluxu ve-

B

nosi

nosi sanguinis impedito. *Cognoscitur* iisdem quibus fanguinea in genere, maxime vero causis prægressis, cantu, risu, nixu, ventris pressione aut & venarum jugularium &c.

III. *Inflammatoria*, a fanguine phlogistico orta: *Noscitur* ingenti cephalalgia, feбри acuta continua phrenitide prægressa, & summis illis furoribus succedente somno profundo, ipsaque tandem apoplexia brevi lethali (a) cum facie ex atro rubra, tumente inflammatione oculorum, lacrymis involuntarie prægressis, atque pulsu magis duro.

IV. *Pituitosa, serosa* a sero non absorpto cerebrum premente, vel a defectu materiæ ad secernendos spiritus aptæ: *Noscitur* prægressis signis pituitæ &c. hebetudine sensuum, somnolentia, pigritia ad motus, vomituaalis materiæ &c.
præ-

(a) Illustrissimus L. B. van Swieten in commentariis ad §. 1010 N. 2. litt. β.

præfertim si id in senibus, pallidis, humidis, catarrhosis, sedentariam vitam agentibus, (b) tempestate humida contingat; ea vero semel nata pallet facies atque tumet, corpus friget &c.

Huc etiam ea refertur species, quæ spiritiuosa vocatur.

V. *Polyposa* a cordis, majorumve vasorum polypo parti superiori curvaturæ aortæ applicato, ingressum sanguinis per ramos superiores impediente, spatium vero sanguini per aortæ truncum versus inferiores partes ituro, concedente. *Cognoscitur* signis perperensis polypi, uti palpitatione perpetua cordis, pulsu inæquali sæpe intermittente, ab aucto motu, sanguineque rarefacto incrementibus, atque dein vertigine, scotomia accedentibus: (c)

B 2

VI.

(b) Idem loco citato litt. γ.

(c) Idem loco citato litt. α.

VI. *Atrabilaria*, ultimo præprimis melancholiæ gradu frequens; signis atræ bilis prægressis, causisque eam moventibus cognoscitur.

VII. *Traumatica*, quæ a capitis ictu, vulnere, contusione, fractura, lapsu ex alto, vel inflammatione, suppuratione, fungosa excrementia oritur. *Noscitur* hæc ex nota causa, ejus impetu, loco excipiente, vomitu bilioso dum ad se redeunt, humore per os, nares, aures effluente, rubore faciei & oculorum &c. (d).

VIII. A Ruptura, vel erosione vatorum, & inde ab effusis humoribus nata, Hippocrati *Vebemens* vocata (e). *Dignoscitur* a copia, vel acrimonia sanguinis præsentis, applicatisque iis, quæ valide motum humorum augent, eosque
rare-

(d) Boerhaave in suis aphor. §. 275.

(e) Illustr. Commentator. l. c. N. 4.

rarefaciunt, consuetas evacuationes supprimunt, vel depositionem materiæ morbosæ ad loca ignobiliora impediunt.

IX. A venenis, gas sylvestri, carbonum vapore, atmosphæra ædificiorum recens exstructorum reclusa; opio, hyosciamo, a venenato mineralium examine chemico plus justo torforum halitu, teste ipso *Helmontio* (f). *Diagnosis* patet ab his cognitis reliquisque causis absentibus.

X. *Idyopathica* ex his, quæ paroxysmum antecedunt cognoscenda: five causæ sint, ut vulnus, ictus &c. five symptomata, v. g. dolor capitis pertinax, tinnitus aurium, carebaria, difficile functionum animæ exercitium, lapsus memoriæ, somnolentia, tremor & similia.

B 3

XI.

(f) De Lithiasi Cap. IX. §. pag. 73. pag. 725.

XI. *Symptomatica* v. g. a pituita in ventriculo hærente, qua excussa solvitur apoplexia (g), vel ab affectione intestinorum &c. Vitiis harum partium antegressis intelligitur.

XII. *Metastatica* exanthematibus retropulsis, scabie, herpete, erysipellate, variolis, materia scorbutica, arthritica, (h) urina, alvo, hæmorrhoidibus, catameniis, fluxu ulceroso &c. impeditis. *Diagnos*is hujus speciei ex fedula indagatone in causas antecedentes facta obtineri potest.

XIII. *Hysterica*, quæ a principio hysteriæ capitis arcem occupante oritur (i) fruquens confestim a partu, magna fanguinis vi simul ejecto, & vel partui laboriosiori, vel vehementiori alicui animi commotioni debetur. Quibus intellectu

(g) Illustr. van Swieten in comment. ad §. 1017.

(h) Musgrave de arthritide anomala C. 15.

(i) Sydenham in Dissert. epistol. p. m. 409.

ētis, subjectoque, ac temperamento cognitis, morbi diagnosis facile innotescit.

XIV. *Epileptica* si profundior somnus fuerit paroxysmum finire solens, ac diutius solito protractus (k). Datur quoque epileptica apoplexia, quæ ab insultu epileptico brevissimo initium ducit, quæ quadam levi vix conspicua convulsione stipatur, quandoque in mandibula, digito, vel abdomine detegenda, uti tale quid *Hippocrates* jam indicasse videtur (l).

XV. *Febrilis*, quæ paroxysmum febris remittentis aut intermittentis comitatur, cujus signa prænuncia juxta celeberrimum *Werlboffium* (m) sunt. 1. in primo vel secundo paroxysmo præcedit somnolentia, stupor sensuum, delirium. 2. urina crassa, subfusca, subnigra, foetens cum frequenti

B 4

quenti

(k) Illustr. L. B. van Swieten §. 1015.

(l) libro de glandulis.

(m) in tractatu de febribus pag. 22 - 27.

quenti micturitione, dysuria, aut stranguria prodiens. 3. Sanguis extractus floridus cum copioso fero viridescente vel variegato, quandoque cum crusta phlogistica, quandoque vermiculos exhibens. 4. dolor hypochondriorum, vel 5. cardialgia: his si causæ antegressæ addantur, calidiora remedia exhibita, hæmorrhoides, scabies &c. suppressæ, errores in victu commissi, bilis acris, purgans finistre adhibitum &c. Diagnofis habetur.

XVI. *Periodica*, ubi sub larva apoplexiæ febris intermittens latet; urina lateritia, periodo dignoscenda, uti hoc latius apud *Sylenhamum*, *Huxham*, & *Morton* videndum est.

XVII. *Gravis*, *levis* a symptomatum vehementia tales dicuntur; *levis* potius ad parapoplexiam pertinet.

II. PARAPOPLEXIA.

Est apoplexia levis, in qua ægri a validissimis rebus in organa sensuum agentibus, utcunque adhuc affici videntur, in quibusdam partibus adhuc aliquod comamen ad motum superest, adhuc deglutiunt illa, quæ ori infunduntur.

Differt:

- I. ab Apoplexia *vere tali solummodo gradu.*
 II. a Caro vero & Lethargo *per excitationem in parapoplexia vix possibilem (n).*

Species

Eædem fere sunt, quæ apoplexiæ & ex iisdem signis distinguendæ.

III. CATAPHORA.

Coma somnolentum, hypnoses, comatodes, Subeth, Avicenna.

Est sopor præternaturalis fere continuus, a quo æger vel sponte vel a cau-

B 5   fis

(n) Illustr. L. B. van Swieten §. 1045.

sis externis excitatus, oculos aperit, interrogatis respondet, ac mox in somnum relabitur.

Differt:

- I. ab Apoplexia, quia cataphorosis non ades fertit, facile excitatur.
- II. a Caro, nam caroticus vix unquam sponte, & a causis externis longe difficilius excitatur.
- III. a Lethargo, lethargici a somno excitati hebetes sunt obliuiosi, interrogatis haud apte respondent.
- IV. a Somno naturali profundo per causas antegressas differt.
- V. a Comate vigili seu Typhomania, in qua aegri sponte ac saepius cum terrore convulsione excitantur.

Species

COMA I. *Chronicum*, quando est habitudo dormiendi interdiu, ultra quam aetas fert, dum interim sat bene valent: est autem morbosum, si excitati quidem respondent, at mox iterum in somnum recidunt eum;

eumque longius protrahunt ad dies, septimanas, imo menses quos dormitant. Facies in his pallida solet esse, pulsus rarus, artus flaccidi, mortuis similiores; fenes hoc frequenter corripiuntur morbo, ac lentor humorum sæpe accusandus est (o).

II. *Febrile* a multis causis pendens diversis sæpe & contrariis (p) in febribus tum continuis, remittentibus (q) tum intermittentibus; (r) etiam epidemicis quibusdam, ubi peculiarem exigit medelam, quandoque nonnisi pepasmo febris absoluto cessans (s); quandoque eruptionem exanthematicam, morbillosam, miliarem, & aphtosam (t) præcedit formo-

(o) Acta parisiæ Anno 1707.

(p) Boerhaave in aphor. §. 704.

(q) Lauter in sua historia medica pag. 56.

(r) Werlhof in tractatu de febribus loco supra citato.

(s) Sydenham Sect. V. Cap. 2.

(t) Illustr. L. B. van Swieten §. 982. & 983.

mmolentia talis, eruptione facta disparens.

III. ab *Inanitione*, qua deficit copia liquidi arteriosi ad cerebrum appellendi, post validas narium hæmorrhagias, abortum, partum, a vomitu enormi vel alvo, uti in cholera imprimis observatur (u). *Cognoscitur* his prægressis, reliquisque causis absentibus.

IV. a *Repletione*, qua vasis distentis cerebri cortex, medulla, nervorumque origo comprimitur, in plethoricis, humorum motu ad caput aucto, eorumque ad inferiores partes descensu immunito. Signis plethoræ, motusque ad caput auctis intelligitur.

V. a *Spissitudine* humorum calida, frigida, atrabilia, oleosa, ab oleo fuso (w). A prægressis rite perpenfis hæc species cognosci potest.

VI.

(u) Idem §. 704.

(w) Idem ibidem.

VI. *Traumaticum* a causis externis sed levioribus quam apoplexiam causantibus.

VII. ab *Humorum extravasatione*, ad ventriculos alibique collectorum, vide apoplex.

VIII. ab *Hydrocephalo* potissimum interno cognoscendo ex capite tumente, nutante, futuris dehiscentibus, fronte, oculis protrusis &c. causisque hydropis applicatis, evacuationibus potissimum serosis cessantibus.

IX. *Metastaticum*, a scorbuto, arthritide, erysipelate, scabie, fluxu ulcerofo &c. retropulsis, vide apoplex.

X. ab alio capitis morbo relicto, uti phrenitide, ubi nimirum arteriæ & venæ cerebri valde turgentes fiunt a fortiter impacto, & denso cruore; pessimi autem ominis esse hunc affectum in phrenitide vel ægrorum custodes norunt, certam prævidentes mortem, dum antea
furi-

furibundi subito quiescunt, & somnolenti fiunt (x).

XI. a *Frigore congelatione*, quod ex circumstantiis perpenfis facile patet.

III. L E T H A R G U S,

SEU

VETERNUS LATINORUM.

Est profunda tranquilla, obliuiosa somnolentia, a causa lenta, frigida.

Noscitur, quod excitatus æger fit hebes, ac omnium fere immemor, (y) pallidus, tumidus, decolor, partes sub oculis elevatas habens, difficulter respirans cum pulsu tardo, (z) plerumque etiam delirat ac febris stipatur (**).

Dif-

(x) Illustr. L. B. van Swieten §. 774.

(y) Illustr. L. B. van Swieten §. 1045.

(z) Illustr. van Swieten §. 1049. ex Hippocrat. coac. prænot. &c.

(**) Idem §. 774. ex Galeno.

Differt:

- I. ab Apoplexia frigida gradu, est enim in lethargo excitatio possibilis.
- II. a Caro, in quo excitatio longe difficilior est causaque calida.
- III. a Comate hypnotico, quod ex hoc excitati nec hebetes sint, nec obliviosi.

Species.

I. *Acutus*, quo affecti intra septem dies teste *Hippocrate* (a) moriuntur; qui vero hos effugerint, sani evadunt, vel etiam servantur, si empiiici fiunt (b) quod est, uti *Mercurialis* explicat, si illis per nares & aures materies purulenta evacuetur; vel etiam si illis suppuratio parotidum accidat, uti *Riverius* in sua praxi medica (c) habet.

II.

(a) libro II. de morbis. (b) Hippocrates Libro III. de morbis. (c) Libro I. Cap. 2.

II. *Chronicus*, Illustrissimus talia exempla §. 1049. adfert.

III. *Lethargus litteratorum*, sedentariam vitam degentium, libris impalescentium; in quibus primo languor oritur & amor quietis ac otii, dein incipit ingenium hebecere, memoria vacillare, somnolenti fiunt, stupidi, & sæpe diu in hoc statu manent, antequam vere aplectici fiunt, & pereunt (d).

IV. *Symptomaticus* a ventriculo, pectore &c. affectis: sordes scilicet ad præcordia hærentes cerebrum consensualiter afficiunt; & hæc lethargi species tum ex antegressis, tum nausea, vomitione, sorditie linguæ &c. innotescit. *Pulmonicus* lethargus; (e) a pituita viscida pulmones obsidente oritur cum facie rubra, tussi frequenti; similem etiam
phti

(d) Illustr. van Swieten §. 1010.

(e) Baglivius de raris pulmonum morbis.

phitifici sæpe patiuntur. Uterque non cephalica, sed topica causæ proportionata exigit remedia.

Reliquas species ex speciebus cataphoræ aut apoplexiæ desumes.

IV. C A R U S

Est profundissimus somnus cum repentina sensuum, motuumque abolitione, una cum febre acuta, & difficili admodum excitatione.

Noscitur, quod validis stimulis excitati ægri palpebras deducant per momentum, puncta membra retrahant, interrogati tamen non respondeant, & mox in somnum æque profundum relabuntur.

Differt

I. ab Apoplexia calida, gradu enim hac est leuior, neque si evaserit æger, ullam functionum animalium (excepta interdum titubatione capitis) lesionem relinquit, quod in exquisita

C

apo

apoplexia raro contingere solet, præterea respiratio in caroticis facilior, pacatior est, nec cum tanto stertore peragitur, & stimulis saltem validioribus excitari possunt.

II. a Lethargo differt; febris major est, que carum præcedit, carotici difficiliter excitantur, sed excitati haud delirant. Carus frequens est in febribus acutis, aliisque morbis, ubi copia sanguinis, nimia ejus rarefactio, aut & inflammatoria spissitudo adest.

III. a Cataphora; quod carotici difficillime excitentur, excitati interrogatis non respondent.

Species

I. *Protopathicus plethorici*, intemperanter viventes, adulti, gravidæ &c. prægressa cephalalgia, & vertigine, febris continua sensim aucta corripuntur; & in hac specie immediate ab initio febrim concomitatur carus, pulsus est frequens, fortis, facies rubet, corpus calet.

II. *Symptomaticus*, ubi carus aliorum morborum symptoma adest, in febribus

bus

bus scilicet variis, putridis, malignis &c. Differt a priori, quod in hoc febris oritur cum rigore & horrore. In epidemica constitutione *Sydenhami* (f) eminebat carus adultos præcipue prehensens, qui calefacientia, ac copiosius evacuantia respuebat remedia: Variolarum stadio fere cuilibet carus accidere potest, ut videre est apud *Sydenhamum* (g). Huc quoque pertinet carus febribus intermittentibus, aut remittentibus, quandoque tertio paroxismo superveniens (h); cujus signa tum antecedentia, tum concomitantia vide in apoplexiæ speciebus. Differt hic ab aliis febrilibus, quod cum frigore subitaneo exacerbetur, aut peridice redeat.

III. *Verminofus* pueris vermibus laborantibus frequens cum febricula genera-

C 2

rum

(f) Sect. V. Cap. 2.

(g) Sect. III. Cap. 2. & Dissert. epistol.

(h) Werlhof in tractatu de febr. L. C.

rum rubore fugaci, odore acido-dulci, aliisque signis vermium latentium dignoscendus.

IV. *Levans*, qui post vigilias protractas in morbis, aut summas defatigationes oritur, plerumque proficuus (i).

Reliquæ species in cataphora & apoplexia dictæ sunt, suisque signis notatæ.

V. COMA VIGIL

Coma agrypnodes, Typhomania

Est assidua dormitio cum assiduo in eam post excitationem relapsu; seu est luctans somni ac vigiliarum alternatio.

Hoc laborantes clausis oculis instar dormientium decumbunt, tacti, irritati oculos aperiunt, tangentem torve respiciunt, mox oculos iterum claudunt, rursus loquuntur absurda, corpus inordinate jaçant, murmur spirant in gutture, ali-

---

(i) van Swieten §. 1045.

aliquando fummo cum terrore, & sæpe cum convulsionibus evigilant, aliquando e lecto profiliunt, atque adstantes invadunt. Plerumque est febrium gravium ac malignarum comes: Est docente Illustrissimo (k) junioribus ad septimum vel octavum ætatis annum usque frequens imprimis hoc malum, dum febribus, five continuis, five intermittentibus laborant.

Differt

I. a *Cataphora per vigiliis molestas sponte accedentes, & alia super aliam phantasia adveniente, mentem morvante, atque somnum intercidente.*

II. a *Lethargo, caro pariter per spontaneam excitationem.*

III. a *Phrenitide per somnolentiam.*

IV. a *Somno turbulento gradu tantum differt.*

Species

I. *Continuum, ubi ægri magis soporosi, & quieti sunt, nec sopor per accessus*

C 3 fus

(k) in comment. §. 703.

sus, aut paroxifmos accedit, ægri continuo fomniant, & intra fe blaterant, interrogati respondent, fe movent: frequens est continuarum ut plurimum malignarum incremento & statui, in carum sape abit.

II. *Periodicum* (1) hemitritæis, vel vere intermittentibus superveniens, accessus suosve paroxifmos habens, cortici peruviano obaudiens.

III. ab *Inanitione*, a doloribus magnis, a vermibus, exercitio, studio continuato, animique affectu validiori; quæ unaquæque species facile ex anamnesi patet.

IV. Somnus turbulentus, seu levior *Typhomania*, exanthematicam eruptionem, vel etiam crifim quandoque præcedere solet; & hæc signis metastasim cutaneam, vel crifim prædicentibus facile cognoscitur.

Huc

(1) TORTI & WERLHOFFII.

Huc quoque referri potest.

I. *Pavor nocturnus* seu *Panophobia* infantum, dum ii e somno subito excitantur cum clamoribus & fletu, irregulari membrorum motione, tremebundi, fereque convulsi ob phantasmatum terrificorum, aut spectrorum in somno visorum imaginationem, frequens usque ad quintum annum; in lactentibus, ejulatu, clamore, fletu, membrorum commotione, tremore subito, excitatione sine causa manifesta cognoscitur; adultiores objectum pavoris verbis exprimunt.

Quia hoc malum plerumque a saburra ventriculi, lacte coagulato, ingurgitatione nimia, calore aeris aut stragulorum majori, vermibus &c. oriatur; his intellectis species facile dignoscuntur.

Similis quoque e somno excitatio subita cum terrore mobilibus, hysteriis, hypochondriacis frequens est, quæ a le-

vi causa excitante, ex temperamento noscitur.

II. *Somnambulismus* est ea dormientium hallucinatio, qua se vigilare putant, omniaque vigilantium munia exsequuntur: Sensus aboliti sunt, imaginatio autem vividissima est, unde motus artuum arbitrarii exercentur ut in vigilia (*). Est quandoque malum hæreditarium, vel congenitum: Ebrietas, cœna largior, cibi flatulenti, dyspepti, stragulorum copia, decubitus supinus, studium post cœnam, uti quoque & somnus statim post comestionem initus, narcoticorum abusus, ansam insultui præbent; quæ causæ præcavendæ. Quosdam curavit machina electrica, alios balneum frigidum &c.

VI.

(*) Sauvages in Nosologia sua methodica novissime edit, T. III, P. I, pag. 306,

VI. INCUBUS

Succubus, Asthma nocturnum, Epilepsia,
vel etiam suppressio nocturna: græcis dicitur Ephi-
altes ἀπὸ τοῦ ἐφάλλεσθαι infilire.

Est ille morbus ubi dormienti oritur
 idea rei incumbentis, graviter premen-
 tis atque suffocationem minitantis, &
 hinc summa respirationis difficultas, cum
 voce præpedita, ac totius corporis im-
 mobilitate sequitur.

Placuit hunc affectum ad morbos ca-
 pitis, & quidem soporosos referre, quia
 dormientes aggreditur, & veluti somni
 læsio est; dum simul quia varii affectus
 capitis etiam soporosi, uti apoplexia,
 epilepsia &c. ei succedunt; demum ipse
 celeberrimus *Sauvages* (**) licet incubum
 ad anhelationes, consequenter ad mor-
 bos pectoris referat, tamen de se ipso

C 5 te-

(**) in *Nosol. method.* Tom. II. P. II. pag. 130.

testatur, suffocationem quandoque a solo
insomnio determinari.

Aggreditur vero incubus eos præci-
pue, qui supini decumbunt capite decli-
vi vel lateraliter, aut antrosum delapso,
manifestatur respiratione querula, geme-
bunda, anxia, & statim atque æger e
somnia excitatus est, somnium & morbus
evanescent, nisi quod nonnulli excitati
aliquamdiu anhelose respirent, eorum
cor palpitet, membra tremant, vel stu-
pore afficiantur.

Differt

- I. ab Asthmate, Dispnoæa per somnum.
- II. ab Epilepsia, quia in incubo desunt veri
motus convulsivi.
- III. ab Apoplexia, quia & in hac & in epi-
lepsia vel asthmate situ mutato morbus haud
cesset.

Species.

- I. Plethoricus, qui a plethora ope ca-
loris lecti, victus opipari aromatico-
rum,

rum, spirituoforum assumptorum commota oritur, & hoc maxime contingit, fi æger post cœnam lautam fupino decumbat capite, vel ubi ob præviam pulmonum debilitatem fanguis in illis facilius ftagnat.

II. *Stomachicus*, pueris voracibus maxime frequens a copia ciborum dyspeptorum flatulentorum ingeftorum, vel ab ebrietate. Hi ab accessu excitati sæpe habent linguam fordidam, ructus, naufeas, capitis gravitatem.

III. ab *Hydrocephalo*, a lympha nempe fenfim in capite aggefta (m). *Nofcitur* hæc fpecies ex temperamento frigido, fomnolentia fenfim obrepente, magnitudine capitis, torpore actionum animalium, & aliis hydrocephali fignis.

IV. *Melancholicus* a fanguine fpiffo, craffo, cerebrum obfidente, præfertim dum

(m) Illuſtr. van Swieten §. 1020.

dum quis supine decumbere amat. Agnoscitur signis atræ bilis præsentis, & confideratis reliquis circumstantiis.

V. a *Mobilitate* systematis nervosi, hypochondriacorum, hysteriarum, puerorum, & in his ultimis, si fabulas de pravis geniis &c. a suis exceperint vetulis, aut de felibus, fimiis, aliisque animalibus nimis metuunt, in illis vero si flatulentorum ingestio, animi curæ, affectusve alii ansam dederint. Ex his ergo cognitis etiam cognitio hujus speciei habetur.

VII. CATALEPSIS

Catoche, Catocbus; Congelatio latinorum

Est is morbus, quo laborans repente immotus, nec sentiens, illum corporis statum retinet, quem primo momento accedentis morbi habebat.

Plerumque præcedit torpor vel cephalalgia, artus flexiles manent, & quamlibet

libet posituram ex legibus mechanicis, ac structura anatomica possibilem ab adstantibus impressam conservant, oculi aperti manent, licet toti insensiles, cum etiam proxime admota candela nec niſtant, nec eorum pupillæ constringuntur; quibusdam tamen in variis corporis partibus adhuc aliquis sensus perstat; sunt qui sub paroxismo loquuntur, & quandoque sat ingeniose, adstantes acriter excipiunt, illa, quæ memoriter tenent, optime recitant (n); sunt qui leviter convelluntur; passim autem immemores sunt omnium illorum, quæ paroxisimi tempore circa eos acta fuerunt: Pulsus, respiratio, calor & color partium externarum in statu quasi naturali manent, licet tamen aliquando respiratio rara, & pulsus debilis sit; in quibusdam paroxisimus ad quædam momenta, in aliis ad quasdam horas

---

(n) Magnificus Professor de Haen Tomo IV. Rat. Med. pag. 186. in Edit. altera.

ras perdurat, & ut plurimum est malum periodicum.

Differt.

- I. a Tetano universalis, in quo omnes articuli rigidissimi manent, & nulla vi flecti vel extendi possunt.
- II. ab Apoplexia, in qua ægri nec eandem quam ante paroxysmum habebant posituram, nec membra eum, qui ab adstantibus conciliatur, situm retinent.
- III. ab Extasi, in qua quidem æger eam, quam initio insultus habuit, posituram constanter servat, & omni sensu motuque artuum orbatur, sed artus non retinent situm quemvis ab adstantibus impressum, quod tamen in catalepsi contingit, præterea extasis ut plurimum gradatim hominem abripit, catalepticus vero paroxysmus ad semel.

Species

I. *Perfecta*, in qua sensus omnes revera abolentur.

II. *Imperfecta*, in qua ægrotantes audiunt, vident, tametsi nec videre, nec

au-

audire ullo modo videantur, & eorum, quæ in paroxifmo acta funt, recordantur, quale exemplum *Illuſtriſſimus* ex Galeno citat (o). Huc & pertinet Catalepfis, cujus exemplum etiam *Illuſtriſſimus Præſes* eodem loco habet, in qua ægra ſentiebat ſpirituofa naribus ſuppoſita, & manu celerrime naribus admota illas comprimebat; vel in qua dimidium tantum latus affectum. *Diagnofis* harum ſpecierum obſervando diſcitur, aut ex confeſſione ægri ad ſe redeuntis habetur.

III. *Compoſita* ſpaſmo, hifteriæ, ſomnambulifmo junctâ, uti hoc memorabilis ille caſus ab illuſtriſſimo Præſide (p) ex actis Reg. ſcient. Par. adductus docet.

IV. a *Febribus intermittentibus*; tertianis & quartanis longis sæpe ſupervenit Catalepfis periculofa, teſte *Ballonio* (q)

V.

(o) in comment. §. 1036.

(p) in comment. §. 1086.

(q) Tom. III, pag. 27.

V. *Sanguinea* a vasis fanguineis cerebri nimis distentis, vel ab aliis evacuationibus fanguineis suppressis, uti a menstruis, hæmorrhoidibus.

VI. *Febricosa* talem refert *Lazerve* (r), ubi fæmina, quæ gravioribus rei domesticæ curis diu vexata fuit, in synochum exacerbantem incidit, & quatuor passa est veræ catalepsis insultus cum exacerbationibus recurrentes & desinentes; facies erat florida, respiratio naturalis, pulsus frequens, magnus, æqualis, artuumque inferiorum debilitas tanta erat, ut stare ægra non posset.

VII. *Critica* abscessum ad aures prædicens, juxta illud *Hippocratis* (s). *Convulsio, tremor, anxietas, cum stuporis detentione* (catoche) *parva, circa aures abscessus exacerbant*: Sed imperfecta hæc est

(r) tractatu de morbis cap. XV.

(s) Libro prædict. I. ad finem fere.

est monente Illustrissimo; & etiam ipse *Hippocrates* tantum parvum catochum vocavit.

VIII. *Melancholica* (t) five materies atrabilaria infarciat vasa cerebri, five id per consensum tantum afficiatur.

IX. *Consensualis*; Verminosa a reptatu vermium ventriculum irritantium; signis vermium in corpore hærentium, vel vermibus prodeuntibus cognoscenda; Apud celeberrimum *Sauvages* quoque exemplum puellæ eadem cataleptis specie laborantis habetur, quæ semper ante paroxysmum de cardialgia, doloribus vagis in abdomine, & de sensu corporis a ventriculo in œsophagum repentis conquerebatur.

X. a *Terrore summo subito*; profunda diuturna meditatione, imaginatione rei triftis; quorum plura exempla in com-

D ment.

(t) *Ballonius Tom. III. pag. 26.*

ment. Illustrissimi Præsidis §. 1040. habentur. *Nofcitur* antegreffis, & caufis aliis materialibus abfentibus.

XI. a *Fumo carbonum*: *Platerus* (u).

XII. *Delirans*, ad quam fpeciem pertinet ille cafus, de quo fuperius ubi de compofita catalepsi agebatur, jam aliquid dictum fuit, & ab Illustriffimo Præfide §. 1086. integre enarratur.

Pertractatis morbis foporis, ordo jubet, ut & ille ftatus morbofus cum fuis fignis & differentiis exhibeatur, ubi homo ex interna difpofitione variisque caufis neceffarium fomnum capere nequit. Hinc

VIII. AGRYPNIA

Pervigilium, Vigilie protractæ.

Eft talis interna cerebri difpofitio, ut per illam continua quali irritatio fenforii com-

(u) Libro I. obferv. 18.

communis fiat, uti ab objectis externis. Inde vires minuuntur, inquietudo, cephalalgia, aliave mala cerebri oriuntur.

Differt

- I. a Comate vigili, in quo propensio ad somnum adest, sed sine effectu subsequente.
 II. a Phrenitide per delirium ferox, febrim acutam inflammatoriam.

Species

I. *Febrile Pervigilium*, dum velociori humorum motu per vasa cerebri, vel impetu ad caput determinato, aut incipiente humorum immeabilitate levissimæ inflammationis primum initium in cerebro nascitur, per quam sic tenduntur omnia vasa, ut facillime ab objectis externis cerebrum affici possit: aut dum siti, calore, dolore, aliisque symptomatibus febrilibus somnus turbatur.

Tales vigilæ interdum etiam ultra febrim excurrunt monente Sydenhamo (w).

II. *Criticum* prædicens maxime hæmorrhagiam narium (x), si coctionis signa præcesserint, atque alia hæmorrhagiam prædicentia concomitentur, ut capitis dolor, cervicis tensio, oculi rubri, pruritus narium &c.

III. a *molesta sensatione*, dolore cephalico, arthritico, fame, anxietate, dyspnœa, tussi, mingendi, dejiciendique frequentiori necessitate, luce, strepitu, &c.

IV. a *Pathemate*, terrore, metu, amore, animi curis, &c.

V. ab *Indigestione*, ingluvie, cœna lauta, ingestis dyspeptis, flatulentis, vermicibus; evigilantes calent, sudant, anxii sunt, nec amplius dormire possunt.

VI.

(w) T. I. Cap. IV.

(x) Hippocrates coac. Prænot. in pluribus locis.

VI. ex *Pancreate tumente* (y) aliove tumore abdominis humorum per inferiora descensum retardante.

VII. *Maniacorum* sæpe incredibilis ad plures septimanas, ab idea illa valida sensorium adeo turbante.

VIII. *Hystericum*, *hypochondriacum*, dum tales somnum invitantes spasms, suffocatione, aliisque symptomatibus hystericis a somno prohibentur.

CLASSIS II.

Tractans morbos paralyticos.

I. PARALYSIS five RESOLUTIO.

Est musculi laxa immobilitas nullo nixu vitæ, aut voluntatis superanda.

D 3   Sen-

(y) Bonnetus in sepulchreto anat. obs. 8.

Sensu simul persistente, vel abolito, aut imminuto; calor partis paralyticæ vel manet naturalis, vel imminuitur.

Differt

- I. a Tetano & Ancylofi, in quibus pars affecta non manet flaccida, sed riget & tumet.
- II. ab Anaesthesia, in qua sensus percunt externi præsertim tactus, motu interim persistente.
- III. ab Apoplexia, hæc enim necessario supponit simul abolitionem omnium sensuum, tum in-tum externorum. Licet apoplexia etiam vocetur paralytis universalis, usus tamen in scholis passim obtinuit, paralytim appellare resolutionem partis, sensibus saltem internis aut persistentibus, aut non multum lesis.
- IV. Hemiplegia, Paraplegia; ratione loci affecti a paralyti distingui solent, licet paralytis species sint.
- V. Atonia vocatur resolutio fibrarum muscularium viscus aliquod constituentium.

Species.

- I. Perfecta ubi motus integre abolitus est.

II.

II. *Paresis* ubi adhuc adest quidam motus, sed non constans, superest sensus sed hebes tantum; causæ leviores sunt, ac in paralyfi: a vino rhenano, copia majori hausto legitur *Paresis* humeri, brachii metacarpi ad ungues usque secuta. (*)

III. *Gravis*, ubi & sensus & motus abolitus est, parsque friget, aut atrophica fit.

IV. *Levior*, ubi sensus calorque perstant.

V. *Congenita*, a vitio paralyfim producente, vel tempore gestationis, aut partus exorto.

VI. *Scelotyrbe Galeni* (a) “ est paralyfis species, qua quis rectus ambulare non potest, & latus alias in retum, quandoque sinistrum in dextrum

(*) Boerhaave tract. de morb. nervor. a van Eems edito pag. 200.

a) in definit. med. N. 293.

trum, aut dextrum in finiftrum circumfert, interdum quoque pedem non attollit, fed attrahit, velut illi, qui magnum quid ascendunt. Hæc ſcorbuto, aut magnis evacuationibus folet ſupervenire, aut etiam diurnæ valetudini.

VII. *Transverſa*, eſt paralyſis brachii unius, & pedis alterius lateris (b); poſt dyſenteriam malignam epidemicam, adſtringentibus, & opiatibus præmature ſuppreſſam frequenter accidit jamjam convaleſcentibus; adjuncti ſunt ut plurimum dolores arthritici, aut his abſentibus tactus abolitio.

VIII. *Nervofa* a nervis in origine vel decurſu affectis: vitia cerebri, cerebelli, medullæ oblongatæ, ſpinalis, nervorumque inde porrectorum in truncis, gangliis, ramulis a preſſione, diſciſſione, tenſio.

(b) Conradus Fabricius in diſſert. vide clariff. Vogel Bibl. med. pag. 168. T. I.

fione, &c. nata multiplicem generant paralyfim. *Diagnofis* hic difficilior eft; *Riverius* (c) talem dat. “ Si pars fa-
 “ ciei dextra, vel finiftra refolvatur,
 “ reliquis partibus illæfis cerebrum tan-
 “ tum afficitur, fecundum eam partem,
 “ a qua nervi ad partes eas deferuntur.
 “ Si vero partes capiti subjectæ una cum
 “ facie lædantur, *spina dorsi* & cerebrum
 “ afficitur: & si partes subjectæ lædantur
 “ facie illæfa, in fola *spina* vitium confi-
 “ fit, & quidem in principio illius, si
 “ omnes fimul lædantur. Si vero dimidia
 “ pars corporis paralytica fit, dimidiæ tan-
 “ tum *spinæ* portio obfidetur. *Cruribus* re-
 “ folutis affectio eft circa finem *spinalis* me-
 “ dullæ juxta vertebraſ offis ſacri, fic in
 “ cæteris inquirendus eft locus, a quo nervi
 “ exoriuntur, qui ad partem paralyticam
 “ deferuntur. Aliquando etiam cauſæ ex-

D 5

“ *terna*

(c) Libro I. Cap. V.

“ *ternæ inquisitio ad loci affecti dignotionem plurimum confert.* “ Morbi, symptomataque antegressa quoque multum docent.

IX. *Arteriosa* ab influxu humorum vitalium in organa motus imminuto, ob compressionem, abscissionem, gangrænam, obstructionem &c. arteriæ ad musciculum tendentis. Hic calor natus partis simul perit, & facile atrophia nascitur: ex causis applicatis diagnosis petenda est.

X. *A muscoli fabrica* vitiata post nimiam distractionem vel epilepticam distortionem, muscoli macerationem in hydrope ab abusu aquæ tepidæ, emollientium, diuturnam quietem, talem *Celeberrimus Boerhaavius* post rheumaticam lumbaginem in artubus inferioribus passus est. His notis diagnosis patet.

XI. *Metastatica* a metastasi 1mo *matæ sanæ* mensium, hæmorrhoidum, al-

vi, urinæ, salivæ, materiæ perspirabilis (d). 2do *morbosæ* in acutis vel chronicis, abscessuum (e), achorum (f), arthriticæ (g) scorbuticæ, musculorum, ligamentorum & ossium, quibus musculi adhærent, fabricam destruentis (h), venereæ (i), scarlatinosæ (k). Hæ species a Medico anamnesim rite, & ad artis leges formanti facile cognoscentur.

XII. *Consensualis* a Colica pictonum (l) biliosa. (m)

Huc quoque *Pneumonica* illa (sit venia nomini) referenda videtur, de qua

Ma-

(d) Boerhaave §. 1060. in aphor.

(e) Idem ibidem.

(f) De Haen T. I. Rat. med. pag. 105. N. 4. in Edit. altera.

(g) Idem ibidem pag. 104. N. 2. & 107. N. 7.

(h) Illustris. Præses in comment. §. 1151. ad N. 4.

(i) Astruc Libro IV. Cap. II.

(k) De Haen Tomo VI. pag. 312.

(l) Praxis.

(m) Bianchi hist. hepat. Parte 3.

Magnificus Störck (n) ait: “ Dum copiosa sputa prodierunt, tunc plerumque in membris paralyticis coepit quaedam mobilitas observari, & non raro accidit, ut pectore ab omni glutine liberato, & tussi sopita paralyfis quaeque evanuerit.”

XIII. *Plethorica* ex plethoræ signis cognoscitur.

XIV. *Serosa* a sero abundante, mora in locis humidis recenter exstructis, potu aquarum mineralium, aliarumve maxime tepidarum intempestivo; lotricibus, piscatoribus, similibusque artificibus teste *Ramazzini* superveniens.

XV. *Ab aliis morbis relicta*; ab Apoplexia (*paralyfis ab apoplexia in dextro latere rarius*, (o) Epilepsia, vertigine &c.

XVI.

(n) Anno medico II. pag. 132.

(o) De Haen Rat. med. T. III. pag. 244. & T. I. Pag. 110. edit. alt.

XVI. *Ab animi affectu*, ex terrore & ira. (p)

XVII. *A Venenis*, vaporibus arsenici, antimonii, calcis recentis, mercurii, plumbi, usu Belladonæ, opii, mandragoræ, hyosciami (q) ab halitu vini fermentantis. (r)

XVIII. *Intermittens* intermittentis febris symptoma, aut sub cujus larva intermittens latet. Noscitur periodo, & sæpe urina lateritia.

II. HEMIPLEGIA.

Est ubi dimidium corporis latus motu voluntario caret. Nec dolor, nec sopor adest; apoplexiæ frequentius succedit.

Differt

I. ab Apoplexia aliisque morbis comatosi per integritatem mentis, saltem aliqualem.

II.

(p) Idem T. I. pag. 105. & T. III. pag. 230.

(q) Illustrissimus van SWIETEN §. 1060. ad finem.

(r) Clarissimus Professor CRANTZ in Mat. Med.

T. III. pag. 103.

II. a Paraplegia, quod alterutrum latus in hemiplegia tantum afficiatur.

III. a Paralyfi per extensionem.

IV. ab Immobilitate rheumatica, arthritica per doloris absentiam, membrorumque flacciditatem.

Species.

I. *Exquisita*, si dimidia pars corporis a capite ad calcem usque paralytica est; hinc visus, auditus sensus & motus artuum superiorum & inferiorum ejusdem lateris abolentur, aut imminuuntur, loquela impedita est, balbutiunt ægri, inter manducandum foedo spectaculo cibi ex ore dilabuntur, lingua exserta distorquetur ad latus sanum, & in eodem sano latere angulus labiorum sursum trahitur, cibi intra genam paralyticam & dentes decidunt, unum tantum frontis latus corrugari potest, unusque tantum orbicularis palpebrarum claudi.

II.

II. *Minus exquisita*, in qua latus unum resolvitur excepto capite; hic nec visus nec auditus læditur, loquela facilis est & expedita, respiratio libera, pulsus quasi naturalis &c. causa tunc tantum partem medullæ spinalis circa primas vertebrae colli afficit.

III. *Exquisita uniuersalis* si simul interiora dimidiatam tantum virium suarum partem retinent, ventriculus nempe intestinalis &c. pro parte paralytica sunt: Hanc assumpsit *Aretæus* ut citat Illustrissimus Præses (s); sed rarius hæc occurrit; pluries enim hemiplectici optime digerunt ingesta, imo sunt qui longe voraciores fiunt. Alvum, urinam depununt &c.

IV. *Intermittens*, quæ febris quotidianæ accessum stipabat. *Sauvages* ex Torti. (*)

V.

(s) In comment. §. 1018.

(*) Torti tractatu de febribus cap. 4. pag. 227.

V. *Transversa* ubi unum corporis latus paralyticum est, & alterum convellitur, ejusmodi exempla vide apud Illustrissimum Præsidentem. (t) Causa tunc si non pro certo saltem probabilius hæret intra cranium in illa parte, quæ lateri paralytico opponitur.

VI. *Traumatica* a lapsu, contusione, ictu &c. vide apoplex.

III. PARAPLEGIA.

Paraplexia: Paralysis veterum.

Est abolitio motus voluntarii in omnibus partibus cervici suppositis.

Motus animales trunci & extremitatum pereunt, sensus perstant, *neque ventre, ac vesica circa prima tempora sterqus vel urinam egerat, nisi coactus* (u), actiones vitales naturales sensim languescunt, gangræna pedum, natum &c. facile accedit (w),

(t) §. 276.

(u) Hippocrates Prædictorum Lib. II.

(w), apoplexia plerumque subsequitur; est periculiosior hemiplegia, ast minus diuturna.

Differt

I. ab Apoplexia, aliisque morbis soporosis, quia sensus persistunt.

II. ab Hemiplegia Paraplegia per extensionem.

Species

I. *Traumatica* a lapsu in spinam dorsi, luxatione vertebræ colli, fractura spinæ, vulnere spinalis medullæ, effusioneque humoris inde facta.

II. a *Gibbere, exostosi, nodo, topho*, spina ventosa medullam prementibus. *Diagnos* vel ex ipsa perceptione harum excrescentiarum, vel ex anamnesi prægressi morbi v. gr. luis venereæ, rachitidis, vel ex conjecturatione, si nimirum tales tumores in aliis partibus sunt; ex visu, si truncus corporis haud debite figuratus est, & demum ex absentia alia-

E rum

(w) Illustr. van SWIETEN. §. 162.

rum causarum paraplegiam producentium patebit.

III. *Sanguinea* ob distensionem retis vasculosi, quo circumdatur medulla spinalis, a plethora, vel motu sanguinis factam: cognoscenda calore, rubore faciei, pulsu pleno, celeri, prægressis causis plethoræ, sanguinemque moventibus.

IV. *Serosa*, a sero ad specum vertebrarum effuso, prægresso præsertim hydrocephalo interno; infantibus frequentior. Est quoque *Spina bifida*, seu dehiscencia processuum spinosorum cum tumore ad medietatem spinæ ab eodem sero ad specum e capite defluente nata, paraplegiæ causa quæ facile ex suis signis noscenda.

V. *Imperfecta*, abolitio motus voluntarii in dimidio corporis transversim sumpto, etiam solummodo artuum inferiorum vide *Sauvages*. (*) IV.

(*) in Nosol. method. T. II. P. II. Cap. de Paraplex.

IV. ANAESTHESIA, INSENSI-
LITAS latin.

Est facultas ablata percipiendi actiones objectorum sensibilibus in organa sensuum externorum.

Motus muscularis, & rerum necessariorum appetitus manent, sed imminuti. In organo tactus stupor audit, in reliquis sensibus externis hebetudo, vel terminis aliis sensus in specie læsionem designantibus hic morbus insignitur.

Differt

- I. a Paresi, in qua motus animalis minuitur, sensusque persistere possunt.
- II. a Soporosis morbis, quod anaesthetici naturaliter dormiant, manducant, bibant, alvum deponant &c.
- III. ab Animi deliquio, quod etiam motum animale, vitalemque supponit minutum, nec diuturnum est.

Species

- I. *Gravior, levior*, prout facultas percipiendi vel integre ablata est, vel tantum imminuta.   E 2   II.

II. *Ab inanitione*, defectu sanguinis, & spirituum, post magnas evacuationes, dissipationes spirituum, præcipue ab usu veneris, pollutionibus &c.

III. a *Repletionem*, plethora nimia.

IV. a *Morbis capitis*, nervorumque post apoplexiam, dolores, in febris malignis &c.

CLASSIS III.

Sistens morbos convulsivos & spasmodicos.

I. CONVULSIO.

*Motus convulsivus, spasmus veterum,
Convulsio clonica recent.*

Est invita, violenta, alterna contractio musculorum. Etiam si convulsio in omnibus musculis, fibrisque muscularibus, v. g. pulmonis, ventriculi, intestinorum, vesicæ &c. locum habeat, hic tamen loci de eorum musculorum
con-

convulsione solummodo agere constitui, qui movendo corpori sunt destinati, & voluntatis imperio subjecti: reliquæ enim nominibus peculiaribus insigniuntur, peculiaremque exigunt pertractationem.

Differt

- I. a Spasmo tonico, Tetano e. g. per alternam contractionem, quæ in tonico perennis est.
 II. ab Epilepsia, per sensuum exercitium intersperses.

Species

I. ab Inanitione e. g. sanguine multo effuso (a); fluxu muliebri (b); medicamento potione (c); ab Helleboro albo (seu potius Veratro caule ramofo) (d) (e);

E 3

ex

(a) Hippocrates in aphor. sect. V. aph. 3. & 9. Sect. VII.

(b) Idem aph. 56. sect. V.

(c) Idem sect. VII. aph. 25.

(d) Perillustri Professor Crantz in Mat. med. T. III. pag. 37.

(e) Hippocrates Sect. IV. aph. 16. & aph. 1. Sect. V.

ex Ileo (f) *Cognoscitur* his prægressis frigore, pallore, debilitate, signisque reliquis *νερευαργίας*.

II. a *Repletione* (g) dum nimia sanguinis copia majora vasa distendente, ob plethoram, vel rarefactionem comprimuntur tenerrima cerebri vasa (h).

Cognoscitur ex signis plethoræ, prægressa cephalalgia, delirio, oculis torvis, facie florida, prægressis validioribus animi affectibus; spirituosis, aliisque sanguinem plus moventibus assumptis.

III. *Febrilis*, quæ in augmento, vel statu febris acutæ accidit, ab infarctu vasorum cerebri, sanguinis spissitudine, metastasi materiæ febrilis ad cerebrum facta; hinc in phrenitide, dum causa inflammatoria adeo profunde adigitur, ut medulla cerebri afficiatur, in febribus malignis &c.

IV.

(f) Hippocrates Sect. VII. aph. 10.

(g) Idem Sect. VI. aph. 39.

(h) Illustr. Commentator §. 710.

IV. *Traumatica*, ab ictu, contusione, vulnere, fractura, aliave læsione mechanica cranium, cerebrum afficientibus, oriturque passim in latere ictui opposito (ni alterum paralyticum sit) vertigine, vomitu æruginoso, aphonia &c. sæpe prægressis: sanguis, fanies, pus, ferum in cadaveribus inventum fuit, aut plexus chorioideus cruore turgidus, unde convulsio facile intelligitur.

Huc etiam referri possunt nodi, tophi, exostoses, mala cerebri vel cranii conformatio, congenita aut infortunio nata; quæ autopsia, aut accuratiori examine prægressorum patent.

V. *nervi læsione puncti* nempe vel & dimidiatim discissi v. g. dum vena in brachio tunditur, ipseque bicipitis musculi tendo, aut lata illa aponevrosi ab hoc tendine orta musculos cubiti tegens læditur, ipso hoc momento sæpe oritur dolor intolerabilis, aliquando vero in ini-

tio talis mali tantum sentitur obtusus dolor, post paucas horas immaniter auctus totum brachium ad humerum usque occupans; sæpe in ipso vulnere conquerruntur adesse sensum vivi ignis partem comburentis, in cute externa maculæ rubræ oblongæ apparent, ex orificio ichor quidam destillat, cujus acrimoniam ceu causam urentis doloris accusant ægri, licet gustu in hoc liquido effluente tanta acrimonia non detegatur. (1).

Huc & convulsio a Paronychia orta, item a quocunque dolore graviore nata refertur; nec non ubi convulsio a liquore in vulnere effuso acri facto nervosas partes illæsas corroderenti exoritur, quod quoque in ulceribus contingere solet.

VI. *Metastatica*, materie nempe acri ad nervorum principia delata, v. g. *urina*,

---

(1) Illustriss. Præses §. 163.

na, sanie, materie atrabilaria, cancro-
fa, erysipelatoſa, febrili, rheumatica,
podagrica, varioloſa, morbilloſa, ſca-
bioſa, ſcorbutica (cui paſſim paraly-
ſis jungitur) venerea &c. quæ anamne-
ſi noſcuntur, cauſiſque retropellentibus
cognitis.

VII. *Conſenſualis* partibus cum cere-
bro magnum conſenſum habentibus af-
fectis. *Stomachica*, *intefſtinalis*, dum
nempe ventriculus, vel intefſtina acido
laborant, ut in infantibus frequens: *No-
ſcitur* ructibus acidis, odore acido, vora-
citate, fæcibus virideſcentibus, ſignis
nimirum acidi ſpontanei. *Sordes* ad ven-
triculum, ingluvie prægreſſa, nauſea,
vomituritione, ructu &c. cognoscendæ;
Vermes, tum in intefſtinis, tum ventriculo
latitantes, ſignis vermium dignoscenda
hæc ſpecies eſt. *Nephralgica* a calculo re-
num vel uretherum; *Uterina* utero quo-
modocunque affecto.

VIII. *Hysterica*, a temperamento, periodo, leviori causa convulsionem excitante, symptomatibus hystericis convulsionem prædicentibus, vel eam concomitantibus, urina limpida copiosa distinguitur.

IX. a *Venenis*. e.g. a *Datura*, majori dosi assumpta (k) a solano; fungorum venenatorum odore (l); auripigmento (m); a fecali rubiginoso epidemicam convulsionem ex Mullero citat clariss. *Sauvages* (*), cujus initium erat artuum lassitudo, frigus, & horripilatio vaga, capitis dolor, anxietas præcordiorum, augmentum subsultus spartici digitorum & pedum, tendinum ac muscutorum sub cute febris, ætus, stupor, delirium, pectoris constrictio, dyspnæa, aponia,
con-

(k) Perillustris Professor Crantz Mat. med. pag. 48. T. III.

(l) Idem ex Foresto pag. 88.

(m) Illustrissimus L. B. van SWIETEN.

(*) in Nosologia method. T. II. P. II. pag. 49.

convulfiones horrendæ in artubus præeunte fornicatione. Status convulfionum & dolorum atrocium, paroxyfmi vehementes, cum vomitione, vel diarrhœa, vermium dejectione, fiti, & in juvenibus bulimo: Declinatio circa 11 aliis 20 diem, sudores copiofi, exanthemata purpurea, in quibusdam tabes, in aliis fluor capitis, artuum rigiditas.

X. Ante Eruptionem variolarum, morbillorum aliorumve quandoque exanthematum, quæ convulfio vero iis prodeuntibus cessat, imo potius discretas prædicit. (n)

XI. Intermittentis febris tertianæ vernæ fympoma potest esse convulfio a solo violentiori motu humorum per cerebrum nata, aut in ipso initio ingruentis talis paroxyfmi, dum velox, parvus & sæpe intermittens pulfus turbatam circulationem indicat. XII.

(n) Sydenham in dissert. epist. pag. 459. & aliis in locis.

XII. *Habitualis*, noctu ac interdiu durans, eaque vel *universalis* omnes corporis partes prehensens, vel *particularis*, nempe capitis, pedis, pollicis pedis, diu & per periodos rediens.

XIII. *Flatulenta* Gorteri (o); quæ vage oberrat nunc hanc, nunc illam partem afficit; aliis vero dicitur ea, quæ partem inflari facit; eique opponitur convulsio *coarctans*.

XIV. ab *Ononia*, hujus exempla varia refert celeberr. *Tyffot* (p).

II. CHOREA S. VITI.

Est ea convulsionis species, ubi membra instar saltantium moventur. (q) quam ita describit *Sydenham*: “ Pueros, “ puellasque a decimo ætatis anno ad “ pubertatem usque invadit, prodit se “ clau-

(o) Compendio med. cap. de convuls.

(p) In tractatu de manufacturat.

(q) *Sydenham* in schedul. monit. de novo febris ingressu.

“ claudicatione , vel instabilitate cruris
 “ alterutrius, quod æger post se trahit
 “ fatuorum more, postea manum ejus-
 “ dem lateris pectori, vel alii alicui
 “ parti applicatam, nullo potest conti-
 “ nere in eodem situ vel horæ momento,
 “ sed in alium situm, aliumque locum
 “ convulsione quadam distorquebitur,
 “ quidquid æger in contra nitatur. Po-
 “ culum potu repletum recta via ori
 “ admovere nequit, sed mille gesticu-
 “ lationes circulatorum instar prius ex-
 “ hibet, donec tandem forte fortuna la-
 “ biis propius apponens, liquorem ed
 “ repente in os injicit, & avide haurit,
 “ tanquam misellus id tantum ageret,
 “ ut dedita opera spectantibus risum
 “ moveret“ hæc Sydenham. Quando-
 que pedes afficit, ut non nisi miras inter
 gesticulationes incedere queant.

Differt.

Differt

I. a Tarantismo, *cujus paroxysmus incipit a mœrore, solitudinis amore, quandoque furor, ululatus, vestium indecora abjectio, in cæno volutatio, quorundam colorum, ut nigri averfatio, aliorum amor accedunt, omnes ab instrumentis musicis pulsatis e somno & mœstitia excitati per triduum & ultra saltant ad sudorem usque, a dissonantiis, aut ingratis modulaminibus pejus habentes, alta suspiria trahentes, sique defuerit auxilium in caro morientes: quovis anno eundem paroxysmum eodem tempore experiuntur.*

II. a Chorea S. Viti ab Horstio (r) descripta (licet hæc forsitan magis proprie nomen mereatur, & ea Sydenhami ab hac nomen suum mutuata sit) quæ talis erat, in circulo suevie juxta Ulmam, etiam in Hassia inferiori erant templa, & sacella sancto Vito dicata, ubi præsertim mulieres circa festum hujus sancti quolibet anno mense Majo concurrebant, ibique intonato organo saltu, cum perturbatione mentis nocte dieque se exercebant, donec exstatorum instar corruerent, qua ratione sibi restitute

(r) Libro 2. observ. medicinal. & epist. med. sect. VII. pag. 374.

tutæ sanitati videbantur, nihilque per annum sentiebant, secus membrorum inquietudine tensivis artuum doloribus, una cum lassitudine spontanea, & capitis gravitate torquebantur, donec anno sequenti saltum repeterent.

III. a Melancholia saltante quacunque, in qua mens non constat.

Species

I. *Plethorica* Sydenhami, quæ repetitis V. S. ac catharticis sanabatur: temperamento signis plethoræ dignoscenda.

II. *Pituitosa*, a pallore, torpore, habitu pastaceo, & reliquis signis pituitæ cognoscenda.

III. *Verminosa* quam signa vermium docent.

IV. Sine materia, in quibus major irritabilitas, seu systematis nervosi major mobilitas peccat, causis reliquis convulsionum absentibus, facilibusque a levi irritamento affectionibus cognoscenda. An non huc referri potest mirum illud

mor-

morbi genus? quod a clariff. *Sauvages* (*)
Stelo tyrbe feffinans seu *feffinia* appellatur,
 ubi ægri dum gradi volunt, currere co-
 guntur, de qua *Gaubius* ita loquitur (s)
 “ est & ubi musculi recte quidem ad vo-
 “ luntatis nutum in actum concitati, in-
 “ jussa dein agilitate, atque impetu non
 “ reprimendo motus suos accelerant,
 “ mentemque invitam præcurrunt. Vi-
 “ tium, loquelæ musculis frequens, nec
 “ his tamen proprium: Vidi enim, qui
 “ currere, non gradi poterant. Ha-
 “ bet ista volubilitas aliquid spasmodi-
 “ ci, hujusque adeo loci est “ Deest
 flexibilitas in fibris musculorum, unde
 motus breves edunt, & conatu seu im-
 petu solito majori, cum resistentiam illam
 superare nituntur, velut inviti feffinant,
 ac præcipiti, seu concitato passu gra-
 diuntur “ hæc *Sauvages*, adultis fe-
 nibus

(*) in *Nosol. method.* T. II. P. II. pag. 108.

(s) in *Institut. pathol.* §. 751.

nibus morbus frequens; rarum hunc morbum vidit idem *Sauvages*, vidit *Carquet*, vidit *Gaubius*; ac eum nonnullis nostrum ante aliquot annos in homine inter pauperes ad nosocomium praxeos accedentes Magnificus Professor *de Haen* exhibuit, qui eadem hac occasione jam tales casus sua in praxi se observasse narravit.

In loquela hic affectus *Volubilitas* dicitur, qua *Lingua præcurrit mentem*.

Clarissimus *Gaubius* loco citato quæstionem movet, an etiam in spontaneis motibus similis morbus obtineat? “*Credas*, ait, quum ingesta celerrimo per intestinorum volumina, trajectu ano exturbantur, motum peristalticum ita affligi.”

III. TREMOR.

Est vacillatio musculorum inter tonum & laxationem. Contractio nempe

F &

& relaxatio musculorum per brevissima spatia, sine sensu acuto frigoris.

Differt

- I. a Paralyfi, quod mox refuscitetur musculi tensio.
- II. a Spasmo, vel tetano, quod musculi tensioni mox succedat laxatio.
- III. a Convulsione per violentiam contractionis, & per spatia; nec in omni tremore pars libere elevata alternis vicibus proprio pondere deprimitur, sed viget etiam tremor in artu sustentato.
- IV. in Rigore febrili, est sensus acutissimi frigoris, cutisque corrugatio subita.

Species

I. a Plethora (t), ex facie rubra, artularum plenitudine, suppressis evacuationibus, signisque aliis plethoræ cognoscenda.

II.

(t) tale exemplum in Stymargi famula Hipp. libro II. Popul. sect. IV.

II. a defectu humorum; quæ ex prægressis evacuationibus, collapsis vasis, debilitate cognoscitur. Huc & ea reconvalescentium pertinet, quæ a defectu spirituum oritur; item quæ afficit, nimis se laboribus defatigantes, maxime si a tenera ætate, jam ad hos adstricti fuere.

III. ab immeabilitate humorum; in initio præsertim morborum; dum signa docent, pulmonis, & encephali actiones læsas esse, quia ad integritatem actionum, quæ ab his visceribus pendent, liber transitus vitalis liquidi per minima vasa requiritur.

IV. a *potu*, tum tepido aquoso, tum & frequentissime abusu vini, aut spirituum fermentatorum, a potu Coffè (u) & maxime viliori (w) in copiosiori quantitate libato; ab opio, hyosciamo, aliisque inebriantibus.

F 2

V.

(u) Baglivius pag. 76.

(w) Löseke in sua Mat. med. pag. 252.

V. a *Pathemate*, metu, ira, gaudio, libidine &c. maxime a terrore.

VI. a Vaporibus venenatis, mercurialibus, arfenicalibus, plumbatis, in deauratoribus, pictoribus, tinctoribus, figulis, fossoribus, fuforibus, uti hoc Cl. Ramazzini in tractatu de morbis artificum pluribus in locis docuit.

VII. Subfultus tendinum, symptoma februm malignarum, morborumque acutorum capitis; & etiam signum instantium exanthematum, maxime miliarium.

VIII. a Saburra, cum linguæ forditie, signisque saburræ, talem refert *Sauvages*, (*) V. S. & emetico, ac catarcticis curatam.

IX. a Vermibus (x) signis vermium distinguenda.

X.

(*) in Nofol. method. T. II. P. II. pag. 57.

(x) Furstenau in act. phys. med. N. C. Vol. IX. pag. 146.

X. Palpitatio, feu Παλμός Galeni, quando quiescenti homini involuntariis illis, & alternis motibus agitantur membra, & in hoc casu causa irritans in sensorio communi quærenda (y).

XI. *Periodicus* per vices rediens (z).

XII. *Senilis*, qui præter debilitatem etiam conjunctam tendinum, musculorumque duritiem habet.

IV. EPILEPSIA.

Morbus fonticus, comitialis, sacer, herculeus, caducus &c.

Est ablatio omnium sensuum cum concussu involuntario violento musculorum.

Symptomata morbi notiora sunt, quam ut indigeant descriptione. Signa sunt sensuum abolitio, & perturbatio motuum muscularium.

F 3

Ter-

(y) Illustr. Præses §. 627.

(z) Idem ibidem ex Tulpio.

Terminatur plerumque somno opo-
plectico.

Differt

- I. a Paralyfi, in qua flaccida immobilitas
muscularum est.
- II. a Catalepsi, ubi sensus quidem abolentur,
sed corpus situm illum retinet, quem primo mo-
mento invasionis habebat.
- III. ab Apoplexia, ubi absunt convulsivi
motus.
- IV. a Convulsione, ubi mens praesens manet.
- V. ab Hysterica passione " quod tempore
" paroxyfmi talis hysterici mens constet, omnia
" audiant, intelligant, & finito paroxyfmo
" nullam mentis hebetudinem sentiant, nulla
" spuma ex ore prodeat; (a) & quod maxi-
" mum est, ante insultum hujus morbi, limpida
" inodora, insipida urina ad aliquot saepe libras
" excernitur.
- VI. a scelestis hujus morbi fitione: cujus proh
" dolor! nimis multa exstant exempla; quod in
" hac, licet motus convulsivos epilepsiae proprios
" integerrime imitari possint, tamen ablatio-
" nem

(a) Illustr. Commentator §, 1075. N. 4.

*nem sensuum procurare nequeant, hinc velli-
cationes, inustiones, cauteria &c. fraudem
detegent.*

Species

I. *Acuta* dum primo morbi insultu ex-
tinguuntur homines, hinc ut ait *Aretæus*
“ *Epilepsiæ primus casus perniciosus est,*
“ *si acute invadat, nonnunquam enim*
“ *& uno die hominem perdit* “ talis fuit
in parturiente primipara annosa in ulti-
mis nixibus puerperii. (b)

Chronica, plerumque, quæ frequen-
ter redit.

II. *Chronica typica*, quæ statis tempo-
ribus invadit, anni, lunæ mutationes,
dies, horas &c. observans.

Vaga, quæ ad hæc se non alligat.

Diagnosis ex diligenti observatione pa-
tebit.

III. *Exquisita vel perfecta*, ubi haud
præmoniti cadunt, cum sensuum omnium

F 4

abo-

(b) Idem §. 1071.

abolitione, concussuque fere totius corporis.

Secus *Imperfecta* audit.

IV. *Hæreditaria*, quæ ex parentibus epilepticis propagatur in natos, iners sæpe in filio, rediens in nepote, plerumque circa tempus pubertatis se manifestans. *Noscitur* labe parentum simili, & ortu absque sufficienti causa applicata.

V. *Congenita*, quæ in parentibus non observata ex imaginatione matris gravidæ viso epileptico excitata communicatur. *Noscitur* dum proles brevi post partum ea corripitur, nec expulso meconio, emendataque acrimonia, aliisque causis irritantibus correctis, ablatis, cessat.

Adventitia, quæ post nativitatem a causis applicatis invadit.

An etiam datur *Contagiosa*?

VI. *Recens*, *inveterata*, puerorum, adultorum, sæpe vel rarius rediens, gravis, levis &c. sponte patent.

VII,

VII. *Simplex, complicata* cum apoplexia.

VIII. *Idiopathica*, in qua causa prædisponens, & occasionalis, hærent in ipso encephalo. *Cognoscitur*, si vel nullum indicium sit futuri paroxysmi, hinc si nulla pars corporis prius afficiatur, vel si etiam hoc fiat, tamen affectio hujus partis tantum index est causæ in ipso cerebro hærentis, quæ jam incipit actuosa reddi, ut paroxysmum producat (c), quod patebit, si parti primo affectæ topica medela absque ullo effectu applicata fuerit.

IX. *Traumatica*, per contusiones, vulnera &c. capiti illata; quod cognoscitur ex prægressis, & dolore, gravitate capitis, vertigine &c. demum vestigiis in cranio relictis.

X. *Plethorica*, signis plethoræ patet.

F 5

XI.

(c) *Illustr. Commentator.* §. 1078.

XI. *Serosa* a fero copioso vel acri, in pallidis chloroticis.

XII. *Veneræa* gummatibus, nodis, topis cerebrum prementibus, vel & carie, ulceribus, aliisque signis luis venereæ cognoscenda.

XIII. a *Pathemate*, terrore præcipue & metu, quæ tunc suos renovare solet paroxyfmos, dum similis idea nascitur, ac fuit illa, quæ morbum primo excitaverat.

XIV. *Sympathica*, ubi encephalos non afficitur primario, sed alia corporis parte prius affecta in consensum quasi trahitur; causa ergo occasionalis extra illud hæret. *Cognoscitur* dum signa paroxyfmi præcedentia extra encephalum hærent, & quidem in eadem semper parte corporis, atque a medela topica parti primo affectæ applicata paroxyfmi mutatur.

XV.

XV. *Stomachica*, ex inedia, crapula, acribus potulentis, medicamentis, venenis, maxime ab acido peccante &c. *Cognoscitur* cardialgiis, ructibus, anorexia, dyspepsia, nauseis, vomituritione prægressis.

XVI. *Verminosa*, dum vermes rependo per intestina, vel ventriculum, irritant has partes, vel rodendo lædunt; frequens est ante partum; signis vermium cognoscitur.

XVII. *Uterina, hysterica*: a sexu, prægressis vel intermixtis insultibus hysteriæ, periodo, a causa leviori excitata, cognoscitur: obscurissimæ adfunt sensationes, incondita & inarticulata proferunt.

XVIII. a dolore magno periodico, renum, intestinorum, in dentitione &c.

XIX. a retentis evacuandis, sic a suppressis catameniis, hæmorrhoidibus, lochiis, alvo, urina vel retenta materia

ria nocente, uti a retropressa scabie, achoribus, materia ulcerosa, erysipelatoſa, varioloſa (nondum ad corporis peripheriam depoſita, ubi papulis in cute erumpentibus ſedatur hoc malum) morbilloſa, arthritica &c. Anamneſis rite inſtituta quoque veram diagnoſim dabit.

XX. ex ſtudio nimio, meditatione profunda, irritabilitate nimia ſyſtematis nervoſi, hinc a fragore, odore, luce vividiori, a venere nimia &c. oriri epilepſiam clarum eſt; & Diagnofis ex harum prægreſſarum notione patebit.

XXI. *Febrilis*, quæ quotidianæ ſpeciem concomitabatur. (*)

V. SPASMUS TONICUS

Eſt muſculorum violenta contractio conſtans.

Dif-

(*) Sauvages in Noſol. method. Tom. II. P. II. pag. 97.

Differt

- I. a Convulsione, seu spasmo clonico, quia in hac est alterna contractio & relaxatio musculorum.
- II. a Paralyfi, per rigiditatem.
- III. a dolorifica immobilitate, in arthritide, rheumatismo, inflammatione, quia in his immobilitas voluntaria (ne nimirum dolor exacerbetur) est, in spasmo tonico involuntaria.
- IV. ab Anchylofi, per articuli, ossisque immunitatem.

Species

- I. *Tetanus* est dum neutram in partem detortus homo, & inflexilis detinetur.
- II. *Tetanus universalis* dum omnes musculi corporis sic affecti obrigescent.
- III. *Tetanus hemiplegicus Boneti*, ubi dimidium corpus longitudinaliter sumptum, tetano correptum est, & dolet, altera medietas paralyfi & sensus privatione laborat.

IV.

IV. *Trismus tonicus*, est tetanus maxillæ inferioris.

V. *Trismus nascentium*, recens natis a tertia ortus die ad duodecimam frequens (d), cum fletu insolito obscuriori, oris apertura minori, labiorum motu fere nullo, deglutitione contentorum in ore facili, lactatione fere impossibili, alvo stricta, musculo quadrato instar ligni duro: Hyeme, cum aura frigida, frequentior morbus; passim lethalis, quocitius ab ortuprehendit.

VI. *Trismus inflammatorius* a musculorum maxillæ vel tonsillarum inflammatione.

VII. *Trismus ex lue venerea* fimo equino curatus (e).

VIII. *Trismus ex ira* (f).

IX.

(d) Heister compend. Med. pag. 337.

(e) Professor de Haen Tom. VI. Rat. med. pag. 256.

(f) Idem l. c. pag. 158.

IX. *Trismus traumaticus* a vulnere musculorum maxillæ, aponevrosi crotaphitis, punctura nervorum, materia ulcerosa, vel ab acribus applicatis; irritatione per lapidem infernalem facta ad tibiam (g).

X. *Podagra dentium Strobelbergii*, est difficultas dolorifica os aperiendi ob rigiditatem musculi crotaphitis, aut maffeteris diu excrucians cum ptyalismis, pervigilio, & vicinorum musculorum agitatione.

XI. *Spasmus cynicus*, convulsio canina, risus caninus, risus sardonius; juxta celeberrimum *Sauvages* (*) est conatus naturæ ad deprimendum diaphragma, & anhelitum cohibendum, ut in conatu ad egerendum, parturiendum, mingendum; convelluntur nempe (ut ait Illustrissimus

Præ-

(g) Idem l. c. pag. 160, & 161.

(*) in Nosol. meth. T. II. P. II. pag. 20.

Præses (h) musculi faciei ita, ut angulis labiorum retrorsum tractis, risus incepti, quasi species appareat, idque ab acerrimis venenis in ventriculo hærentibus provenit, e. g. a ranunculo palustri apii folio, seu ranunculo scelerato Linnæi, vel apii risu aut herba sardoia dicta; etiam a Croco, Datura, Aconito idem malum legitur ortum; nec non observante jam Hippocrate a læsione, aut inflammatione diaphragmatis; item in infantibus dormientibus quandoque tempore dentitionis faciem quasi subridens videmus, & solet hoc convulsiones præfigere.

XII. *Empyobotonus* dum corpus in anteriora riget, pariter sæpe cum difficultate respirandi.

XIII. *Opisthotonus*, dum corpus in posteriora riget; talis æger, “ & clamat, “ & nugas garrit quandoque, “ vel “ aliquando etiam vox intercipitur simul, “ ut

(h) in comment. §. 909.

“ ut morbo corripuntur, aut infani, aut
“ atrabile perciti fiunt. “ (i)

XIV. *Obstipitas* est tonica capitis inflexio in unam alteramve plagam.

XV. *Crampus* est musculi unius vel alterius subito accedens, & subito recedens rigiditas cum dolore saepe atroci in artubus maxime & collo, a frigida aqua, in natatione, vitioso situ musculi, in cholera, ad furam.

XVI. *Contractura*, dum ligamenta, quibus ossa articulata nectuntur, obrigescunt, sensim invadens, in Austria frequens ab usu vini austeri ex uvis non satis maturis pressi (k).

G CLAS-

(i) Hippocrates de morbis, Vander Linden T.

II. pag. 104. XIV.

(k) Illustr. comment. §. 1051.

CLASSIS IV,

Exhibens morbos vesanos.

I. DELIRIUM.

Est idearum ortus non respondens externis causis, sed internæ cerebri dispositioni, una cum iudicio & animi, affectu, motuque corporis inde sequente (1). Seu est erroneum iudicium acerebri vitio oriundum.

Diagnosim præbet quævis mutatio in moribus, gestu corporis, voce, sensu, iudicio facta; v. g. ferox responsum in modesto, silentium in garrulo, & vice versa, denudatio, verba obscena in casto, collectio floccorum, captio muscarum, cubatio in ventrem, spiritio frequens, non noscere familiares, non dolorem, non sitim sentire causis præsentibus, oculi
au-

(1) Boerhaave aphor. 700.

audacia (m) oculi frequenter moti (n)
 pulsus in præcordio (o) sputa rotunda (p)
 dentibus stridere, quibus non familiare
 id est a pueris (q) rari circa latus dolores
 (r) &c.

Differt

- I. *ab Hallucinationibus, quæ sunt imaginacionis errores ex vitio organi cujusdam extra cerebrum oriundi, judicium in illis non est lesum.*
- II. *a Morositatibus, quæ sunt cupiditates aut aversationes depravate, judicio pariter illæso.*
- III. *ab Anoea, vel Anoesia, ἀνόητος enim dicitur fatuus, rudis, absurdus, qui neque intelligit, neque intelligitur.*
- IV. *ab Amnestia, quæ est memoriæ feriatio, seu obliuio senibus, & venere exhaustis frequens.*

G 2

II.

- (m) Hippocrates Popular. Lib. VI. sect. I. ad finem.
 (n) Idem in Prænotionibus.
 (o) Idem ibidem.
 (p) Hippocrates Libro VI. Popular. sect. III.
 & sect. VI.
 (q) Idem in Prænotionibus.
 (r) Idem in Prædictor. Libro I.

II. AMENTIA.

Dementia, Fatuitas.

Est delirium mite universale citra furorem, & audaciam cum morbo diuturno: sive est ineptitudo ad recte iudicandum, & ratiocinandum. Amentes objectorum impressiones sentiunt quidem, sed ad eas non attendunt, non curant, & quasi omnino indifferentes prætermittunt, harum consequentias flocci faciunt, minime fatagunt, omnia perinde negligunt, rident, cantillant in iisdem circumstantiis, in quibus fani de fame, siti, frigore gemebundi conquererentur.

Differt

- I. a Melancholia, quæ est delirium particulare circa unam rem, & plerumque cum moerore & tristitia.
- II. a Mania per absentiam furoris.
- III. a Stupiditate, in qua objectorum impressiones haud sentiuntur; imaginatio & memoria deest,

deest, nec stupide bene, nec celeriter capiunt
dicta, hebetes, obtusi.

'Species

I. a *Venenis*, opio, hyosciamo, datura, solano.

II. *Temulenta*, a vino, cerevisia, spiritu vini, immodice haustis, vel forma vaporis, balnei, clysmatis applicatis.

III. a *Pathemate*, ex denegato potu, vel medicamento consueto. (s)

IV. *Senilis* fenes forte ob rigiditatem fibrarum res momentosas pro nihilo, & nugis habent.

V. *Traumatica* ab ictu, lapsu, confusione capitis.

VI. a *Siccitate*, refrigerio capitis.

VII. Ab aliis morbis, sic frequenter post apoplexiam, hemiplegiam, morbosque alios soporosos remanet.

G 3

III.

(s) Acta edimburgens. T. VI.

III. MELANCHOLIA.

Est delirium diuturnum, & pertinax sine febre, particulare, plerumque cum metu & tristitia. Non tamen omnes melancholici tristes sunt, dantur enim, qui se suo in statu felices reputant.

Differt

- I. a Mania per furorem, dein maniaci de plurimis, aut omnibus objectis promiscue delirant.
- II. a Phrenitide per absentiam febris & furoris.
- III. ab Hydrophobia ratione causæ, objecti & aversationis.
- IV. a Nostalgia ratione cupiditatis & amoris circa objectum.
- V. a Vertigine, Tinnitu aurium &c. quod hi non uni objecto inhæreant, nec error a cerebro, sed a cujusdam sensus organo dependeat.

Species

I. Melancholia sine materia ex causis prægressis, absentia effectuum atræ bilis, irritabilitate systematis nervosi majori, urina limpida copiosa dignoscitur.

II.

II. *Humor atrabilarius* omnem circumcuntem humorem æquabiliter inficiens, qui est primus melancholiæ gradus. *Cognoscitur* ex colore cutis primo pallidiori, dein flaviori, magis fusco, nigro cum maculis fimilibus; macie, torpore ad motum, solitudinis amore, affectibus animi pertinacibus, fixa cogitatione ad unam rem, in reliquis vero à *Διαφορα* &c.

III. *Morbus hypochondriacus* ubi illud crassamentum atrabilarium sanguinis ad viscera abdominalia jam depositum hæret. *Docent* hunc perceptio gravantis ponderis circa præcordia nunc magis, nunc minus molesta, anxietas, cita repletio, respiratio difficilis ob vasa infarcta, digestio impedita ob bilis defectum, hinc corruptio ingestorum, unde ructus, spasmi, alvus adstricta, icterus pejor, & omnia mala prius dicta pejora.

IV. *Bilis atra* proprie dicta, ubi materies atrabilaria, quæ diu visceribus im-

paſta hæſerat, a quacunq; demum cauſa ſolvi incipit, & circulantibus humoribus denuo permifceri; extricatur acre a tenacibus vinculis, quibus hætenus irretitum fuerat, & mobilius redditur; adeoque omnia mala priora multum auget, maxime vero aſſiduo putrefacti vapore venis recepto omnes functiones, in primis cerebri, perturbat. (t)

V. *Bilis atra turgens*, ſi ea nimirum ex motu citatori, calore ſolis, victu acri, medicamenti acris vel ſimilibus venenis, aut morbis nonnullis validis movetur, & ad maximam jam acrimoniam provec̄ta eroſis viſceribus & vaſis vomicas format, ac humoribus circulantibus miſcetur. *Signa* hujus erunt terribilia ſymptomata, quæ pro varietate partis, ad quam materies deferretur, varia oriuntur; uti apoplexia, paralyſis, deliria, ma-

(t) Boerhaave aphor. 1102.

mania pessimi generis, si ad cerebrum pervenit; febres immanes brevi omnia putrefacientes in genere arterioso si est; nauseas, vomitus, dysenterias atrabiliaras, tympanitidem, dum in visceribus naturalibus fedem fixit; convulsiones horribiles, gangrænam, indolentiam, tandemque placidam fere mortem (u).

VI. *Melancholia amatoria*, ἐρωτομανία, tales objectum amatum pro Numine quasi venerantur, omnibus ejus nutibus obsequiosi, ac quasi devoti, ejus absentia contristantur, præsentia exhilarantur, alimenta, somnum, negotia sua parvi faciunt. Si dissimuletur, cognoscitur ex coloris subita mutatione, & pulsus acceleratione ad conspectum objecti amati.

VII. *Melancholia religiosa*; est moeror, & immodicus metus judiciorum Dei, cum defectu fiducia in eum.

G 5

VIII.

(u) Idem §. 1104.

VIII. *Melancholia ægrorum imaginariarum*, ubi corpore bene valentes se ob momentaneos affectus in mortis periculo versari constanter judicant, hinc moesti, queruli omnes Medicos suis consultationibus divexant; eloquentissimi sunt in morbis suis fictitiis exponendis; Divites, otiosi, laute viventes, ingeniosi huic obnoxii sunt morbo.

IX. *Attonita Bellini* (w), quam sic describit: “æger loco non movetur, imo
 “ nec situ, sedens nunquam affurgit,
 “ stans nunquam sedet, jacens nunquam
 “ se erigit, nec pedes agit, nisi ab ad-
 “ stantibus promoveatur, & loco pella-
 “ tur, hominum frequentiam non fugit,
 “ interroganti non respondet, licet di-
 “ ctis animum advertere videatur, mo-
 “ nita nihil curat, ac si furdus esset, ob-
 “ jectis visui & tactui non attendit,
 “ qua-

(w) de morbis capitis pag. 440.

“ quasi cogitabundus, & cogitatione
 “ aliarum rerum distractus dormit, vi-
 “ gilat per intervalla, cibum ori admo-
 “ tum comedit, potum haurit. “ &c.
 Similem casum in Nosocomio hispanico
 mihi videre licuit.

X. *Errabunda* Arabum Kutubuthi.
Bellinus loco citato eam sic describit.

“ Ita nuncupata, quod errare soleat,
 “ & præcipue mense Februario invade-
 “ re, in qua æger ne per horam quidem
 “ potest in eodem loco quiescere, sed
 “ cogitur huc illuc continuo vagari, ne
 “ sciens, quo vadat, timidior est omni-
 “ bus melancholicis, hominum frequen-
 “ tiam fugiens, noctivagus per sepul-
 “ creta, per solitudines, nec scit un-
 “ quam quid fugiat, quid quærat, quid
 “ velit. Corpus ficcum & aridum, ocu-
 “ li concavi sine lacrymis, esucci, lin-
 “ gua arida, color corporis citrinus, ul-
 “ cera non raro in cruribus, quæ non
 “ consolidantur,

XI.

XI. *Melancholia saltans*, talis quondam epidemica erat in *Hollandia*, vocaruntque *Choream S. Joannis*, plebeji hac tentati, vestibus abjectis & nudi floribus coronati, restim ducentes per vicos & templa, saltando, cantando currebant, donec plures anhelosi humi procumberent, abdomen illis intumescebat; ut vinculis coerceri debuerit. Similem melancholiam *Horstius* describit *Magdeburgi* observatam.

XII. *Lycanthropia*, *Cynanthropia* est illa melancholiæ species, qua affecti bruta in omnibus imitantur, hinc cynanthropia dum canes, lycanthropia dum lupos æmulantur; & circa mortuorum monumenta versantur, pallidi, ficcis oculis & cavis, lingua arida, fiticulosi.

IV. MANIA.

Est delirium ferox diuturnum sine febre. Ægri circa quævis objecta indiscrimi-

criminatim delirant ob imaginationis vitium, & ob ratiocinationis depravationem cum audacia & robore: robur in illis est immensum, pervigilium incredibile, imaginationes horrendæ, frigoris & caloris sunt patientissimi.

Differt

- I.** a Melancholia gradu, melancholici tristes, & anxii quidem sunt, sed nondum in furorem aguntur; melancholicorum delirium est plerumque particulare circa unum alterumve objectum, & circa id ex judicio erroneo consequentias legitimas deducunt, maniaci vero circa quæcumque fere objecta delirant, male judicant, & ratiocinantur.
- II.** a Phrenitide per febrim differt, & quod in phrenitide caput & sensus sedes mali sint, in mania vero viscera. (x)
- III.** ab ebriorum furoribus, atque etiam a ferocibus illis deliriis, quæ ex venenatis plantis assumptis sequi solent, differt diuturnitate.

IV.

(x) Illustr. van Swieten §. 1118. ex Aræo.

IV. *ab hydrophobia: hydrophobi plerumque bene judicant, adstantes monent, ut sibi caveant, maniaci vero pravam nocendi, evadendique desiderium caute dssimulant.*

Species

I. a *Melancholia atrabilaria*, atra bile nempe aucta, acriori reddita, & per consensum, aut metastasim cerebrum afficiente.

II. ex *Pbrenitide*, dum febris cessat remanente vitio in sensorio communi.

III. a *Transfusione sanguinis*, a sanguine nempe vasis hujus hominis non proportionato, & totum sensorium commune turbante (y)

IV. Ab animi affectibus subitis & validis, præsertim ira in puerperis.

V. A febribus intermittentibus diurnis & maxime quartanis, si per sanguinis missiones frequentes, repetitas alvi pur-

---

(y) Idem §. 1125.

purgationes cura februm tentata fuit (z). Nempe crassior, & acrior sanguis in vasis encephali hærens, vel secreta inde liquida acriora turbare possunt sensorium communem & maniam producere.

VI. a *Plethora*, ubi sanguis nimia copia distendit vasa, vel a calore aeris rarefcit, aut a spirituosis potibus, in flore ætatis, turbatur sensorium commune. Hæc *cognoscitur* per signa plethoræ præsentis, calorem magnum imprimis in capite, ruborem faciei & oculorum, pulsationem validam arteriarum carotidum ac temporalium, & per causas grægressas.

VII. a *Lochiis suppressis* & in caput irruentibus, ut monet Hippocrates (a), ubi simul exhibet signa, dicit enim, quod femina hæc admodum rubicunda fit, caput grave habeat, neque id citra dolorem movere possit, oculi etiam valde rubi-

(z) Sect. V. cap. I.

(a) de morbis mulierum vide *Illustris. §. II*

rubicundi sint; & ex ipsis tenuis sanguis effluat &c.

Pariter Mulieribus quibuscunque ad mammas sanguis colligitur, insaniam significat. (b)

VIII. a Vermibus in finibus frontibus detentis pariter maniam ortam fuisse, exempla docuere; ubi signa certe obscura, & forte a posteriori hæc species innotescere poterit, nam excussis vermibus mania cessavit.

IX. *Mania*, cujus præcipuum signum in partibus genitalibus virorum est, camphora curanda; cujus exactam descriptionem brevi in lucem edet *expertissimus & felicissimus Practicus, Vir summe Hippocraticus Dominus Doctor AUENBRUGGER.*

V. DELIRIUM FEBRILE.

Est illud, quod tanquam symptoma febrim concomitatur.

Non

(b) Hipp. aphor. 41. sect. V.

Non est semper perpetuum, & sæpe absque cerebri primaria affectione adesse observatur (c).

Frequens est acutis potissimum febribus, putridis, dum ardentibus, tum malignis, continentibus ac remittentibus, imo & intermittentibus observatur.

Signa prædicentia quæ sint, vide supra de delirio; ex delirio quandoque sequitur Carus, Convulsio, aliave mala cerebri & nervorum.

Differt

- I. a Dementia, melancholia, mania per febrem.
- II. a Phrenitide per furorem, & quod in phrenitide cerebri primario affectum sit.
- III. a Paraphrenitide per furrem, & Symptomata diaphragmatis affecti.

Species

I. *Paraphrogyne* est, delirium non perpetuum, sed in vigore febrium tantum præsens, maxime in vigore paroxylmi

H febris

(c) Illustr. L. B. van Swieten §. 700.

febris intermittens, ita ut finito paroxysmo delirium cesset.

II. *Mite* dum ægri se quoddam objectum sensibus percipere existimant, moniti tamen ab adstantibus, facile vident se deceptos fuisse. *Gravius* dum indignantur illis, qui errorem corrigere fatagunt. *Ferox* est id delirium, quod validi animi affectus, validique corporis motus concomitantur.

III. *Obscurum*; tremulæ obscuræ desipientiæ, & ubi ægri continuo quasi atrectando aliquid palpant; dum nempe ideæ perceptæ adiphoræ sunt, sive non habent adjunctum illud placens, vel displicens, unde animi affectus, corporisque motus excitarentur, hinc est æque periculosum, ac furibundum. Huc etiam *Delirium meditabundum* pertinet.

IV. *Delirium continuum*; intermitens, cum risu; circa consueta; circa necessaria. "Necessaria autem vocantur
" illa,

" illa, quæ ad sustinendam vitam &
 " curandum periculosum hunc morbum,
 " absolute requiruntur. Sic si infidiarum
 " metu tales ægri somno abstineant, te-
 " nebricoso in loco degere nolint, o-
 " mnem cibum, potumque respuant,
 " venenum ipsis propinandum suspicati.
 &c. (d)

V. *Idiopathicum* a plethora, obstru-
 ctione, inflammatione leviori cerebri aut
 meningum, impetu ad cerebrum aucto,
 refluxu impedito &c. Quæ omnia ex an-
 tecessarum indagine, diligentique exa-
 mine eorum, quæ inflammationem, ple-
 thoram, spissitudinem &c. concomitantur,
 patent.

VI. *Sympathicum*, a fordibus ad præ-
 cordia, five ex indigestibili materia assump-
 ta, & hic corrupta, five a contagio
 morbofo, vel a sponte secretis liquidis,
 nec excretis tamen, sed hic stagnantibus

H 2

&

(d) Illustr. L. B. van Swieten §. 774.

& corruptis natæ: signis fequentibus indicantur, lingua est fordida, fapor amarus fastidiosus, nausea, vomitus, anxietas adest, præsertim si nulla signa doceant alias causas adeste, a quibus delirium expectari possit (e): Utero, renibus, nervis affectis, suis signis cognoscendis.

VII. ex *Metastasi*, a mensum hæmorrhoidum suppressione; *Noscitur* causis suppressionis applicatis, tempore, juvantibus; ab alvo, urina, perspiratione suppressis, facile noscitur, si cæteræ causæ desint: ab *exanthematibus*, variolosa materia, morbillosa, erysipelatosâ &c. repropulsis; *materia febrili* metastasim formante.

VIII. *Criticum* instantem denotans crism, *cognoscitur* coctione prægressa, reliquisque signis criticis præsentibus, die critico, brevique subsequente evacuatione, aut metastasi critica delirium sedante.

VI.

(e) Illustrissimus van SWIETEN §. 701. ad finem.

VI. PHRENITIS.

Phrenesis, Phrenitiasis

Est ferox, & perpetuum delirium a cerebro primario affecto cum febre acuta continua. *Cognoscitur* ex febre acuta, pulsu duro, respiratione rara & magna, delirio feroci, inquietudine; somnis turbulentis, facie plerumque rubra, vultuosa, adspectu horrenda, oculis protuberantibus, trucibus, stillicidio narium (f).

Prædicatur iisdem fere signis, quibus aliud delirium, sed pluribus & vehementioribus.

Differt

- I. a Delirio febrili, quod non est perpetuum, sed tantum in accessione, nec ferox.
- II. a Paraphrenitide, in qua non primis mox febris diebus delirium adest, simulque symptomata diaphragmatis affecti habentur, & respiratio difficillima.
- III. a Mania per febrim.

H 3

Species

(f) Boerhaave aphor. 773.

Species

I. *Vera idiopathica*, in qua cum febre delirium ingruit, atque cerebrum primario affectum est; nullius alterius morbi sedem alibi habentis signa præcedunt, sed potius dolor capitis, vigiliæ, rubor oculorum, faciei, siccitas totius, mæror, oblitio subitanea, protervia &c. præcedunt.

II. *Symptomatica*, ubi alius præcesserat morbus, & eum phrenitis exceperat, potest vero ea triplici modo oriri; 1. quod materies quæcunque acris excernenda, nunc retenta ad cerebrum feratur; 2. quod materies morbosa sedi primæ non adeo tenaciter adhærens eam relinquat, & ad caput metastasim faciat; 3. quod nil ad caput feratur, sed reditus venosi sanguinis ab eo impediatur. Inde variæ phrenitidis species oriuntur, nunc recensendæ.

III.

III. Phrenitis ab alvo suppressa, vel alba, urina retenta, pallida, decolori, tenui, cum suspenso nigro; ulcere tumente subfidente, hæc noscitur causis prægressis bene examinatis.

IV. *Variolosa*, 1. ante eruptionem variolarum a febre valida, atque hæc eruptis variolis frequenter cessat; 2. ante eruptionem ob regimen calidum (g), quæ regimine mutato, usuque fyrupi de meconio curabatur: 3. eruptis variolis, ubi metus est, ne pustulæ variolosæ interiora capitis obsideant. 4. a resorpto tabo fere gangrenoso in confluentibus (h).

V. *Exanthematica*, a morbillis, scarlatinis, miliaribus, petechiis, erysipellate (i), a Plica polonica latente nec prodeunte, aut ea resecta, decocto vel

H 4 lini.

(g) Sydenham Dissert. epist. pag. 398.

(h) Illustr. van SWIETEN. §. 774.

(i) Hoffmannus Tom. II. oper. omn. cap. de phrenit. N. 5. 6.

linimento ex muſco clavato curanda
(k).

VI. a Pleuritide, talem notavit *Sydenham* (1) quæ incepit a dolore capitis atroci. ſtupore, ac dolore articularum, artuum tenſivo, totiusque corporis rheumatico, cum lingua magis alba, ſiti non multa, diſpoſitione ad ſudores; ſymptomata pleuritica primo anno, & vere ſubſequentē aderant, ſanguis ſemper pleuriticorum ſimilis. Hiſce ſymptomatibus jungebatur delirium non adeo ferox, cum ſtupore, ſtertore profundo, ſomnoque per intervalla abrupto; V. S. frequens nocuit, enemata, epifpaſtica, regimen frigidum, ſpiritus vitrioli cereviſiæ tenui inſtillatus magis profuere, terminabatur die 14. & pertinaciſſima primo poſt 20.

VII

(k) Idem loc. cit. N. 4. pag. 134. ex Miſcel. N. C.

(1) Sect. V. cap. 2. an. 1673. 74. 75.

VII. A febris alia, calidis stimulantibus tractata; aut magnam sanguini rarefactionem inducente, Sydenham docuit (m) dicit enim; Phrenesim novæ febris cerebrum petere apta nata fuerit, hæcque phrenesis nascebatur citius, ubi calidius justo regimen adhibebatur.

Huc etiam referenda est ea, quæ ab hydrophobia circa finem vitæ oritur; item quæ ab Angina etiam leviori, absque bonis signis evanescente, & metastasim malam ad cerebrum faciente; atque in hoc casu maxime delirium cum studio nascebatur (n)

VIII. *Peripneumonia* (o) *Angina magna* &c. reditum sanguinis e capite impediendo.

H 5

IX.

(m) in schedul. monitor. pag. 516.

(n) Illustr. van Swieten §. 774. ad finem.

(o) Hippocrates aphor. 12. sect. VII.

IX. a *Dolore*, valido partis prægresso subito invadente v. g. auris (p), ab ileo (q) paronychia, diaphragmate inflammato.

MOROSITATES.

CUM

CUPIDITATE VEL AVERSATIONE.

VII. NOSTALGIA.

Est tanta ad parentes, consanguineos, notos, patriamque redeundi cupiditas, qua denegata morbi graves morsque ipsa sequitur.

Ab initio ad quæcunque laborum genera mox fiunt tædiosi, anhelosi, subito defatigati, alto mœrore detenti: omnem fugiunt societatem, ut abstracti ab aliis, Patriæ, parentum, amicorum, de-

---

(p) Idem Coacar. prænot. & in Prognost.

(q) Idem aphor. 10. sect. VII.

deliciarum paternarum &c. ideas revo-
cent, nemini ægritudinis causam de-
clarant, dies ducunt in mœrore, anxie-
tatibus, in suspiriis, gemitibus, noctes
transiguntur, vel plane infomnes, vel
tristibus, & formidolosis phantasiis gra-
vantur: inde effectus pervigilii, anore-
xia, virium prostratio, emaciatio, ta-
bes, aliave symptomata, quæ raro cu-
rari possunt, nisi spe patriam redeundi
renata.

Invadit hic morbus juvenes præcipue
mollius in parentum sinu educatos, qui
prima vice peregrinantes, amicis orba-
ti, patriæ delicias mente revolvunt, ma-
xime si duriorem, vel adversam expe-
riantur fortunam, si ob linguæ morum-
que differentiam aliorum ludibrio sint ex-
positi, si ea redeunt anni tempora, queis
in patria deliciis peculiaribus, aut victu
certo, quo nunc carere debent, frui
licuit, si cantilenas patriæ delicias re-

VO-

vocantes cantant, vel audiunt cantari &c.

Subjecti plerumque sunt Helveti, Vindi, maxime si ad militiam abripiuntur.

Differt

A Melancholia, ratione objecti, ratione cupiditatis, & quod etiam ab objectis aliis haud afficiantur.

Species.

I. *minus exquisita, vel spuria*, est ea, quæ a solo vitæ genere, a paterno diverso oritur, donec huic afuescant; hæc militiæ tyronibus frequens, præcipue Stiris, quod consuetum illis pro jentaculo jusculum habere nequeant.

II. *Recens*, quæ nondum altas egit radices, nec graviorum symptomatum congerie se manifestat, quæ varietate objectorum, amica confabulatione, præcipue inter patriotas, spe facta reditus in patriam brevi futuri &c. sanari potest.

In-

Inveterata, diuturnior omnem eludit operam.

III. *Complicata*, cum febribus continuis, intermittentibus, aliisve morbis, eo difficilior curatu; quo plus morbus alius adjunctus vires consumit, Nostalgia vero eas recuperare prohibet: nauſea, vomitus, anorexia hic sæpe præſentes nil minus quam faburram in primis viis latitantem declarant, atque evacuantia peſſime conducunt.

VIII. HYDROPHOBIA, RABIES

CANINA

Est morbus cum incredibili potulentorum omnium averſatione.

Rabies dicitur, cum quandoque tales ægri maniacorum inſtar furant, & vinculis coerceri debeant, canina nuncupatur, quia a canibus frequentius hic morbus homini communicatur; ſignum pathognomicum eſt metus aquæ.

Ve-

Veneri communicandi modos, ejus citioris vel tardioris extricationis rationem, signa animalis rabidi, gradus &c. vide apud Illustris. Commentatorem §. 1136, & 37.

Differt

- I. a Mania ratione metus aquæ, & quod hydrophobi non insidiosè adstantes invadant.
- II. ab Adipsia, in qua non est aversio potulentorum, sed horum cupiditatis tantum suppressio, seu morbosa sitis immunitio, vel abolitio; hydrophobi sitiunt, appetunt bibere, sed admotione poculi horrent, convelluntur.

Species

I. *Delitescens*, ubi venenum latet fere nullo se manifestans signo: vulnus inflicturn, dolor loci, vicinorumque, lassitudo, gravitas, somni turbati cum convulsionibus, inquietudo, suspiria, tristitia, solitudo, hæc omnia bene perpen-
sa pro Diagnosi multum facere possunt.

II. *Hydrophobia vere talis*, si aquæ, liquidorumque metus accedit, priora au-
gen-

gentur, circa præcordia angustia, respiratio difficilis, suspiriosa, horripilatio, tremor, prostratus appetitus, vomitus glutinis, fuscii biliosi, liquidorum deglutitio impossibilis, & ad eorum ori admotionem sequentes tremores, anxietates, convulsionones, solidæ vero offæ deglutitio possibilis &c. hunc gradum declarant.

III. *Rabies summa*, quam docent, omnia enarrata maxime exacerbata, linguæ asperæ exsertio, hiatus oris, vox rauca; fitis ingens; furor summus ad conatum bibendi; spumæ in ore collectio, eam in alios exspuendi conatus, ardor obvia quæque mordendi, pulsus & respiratio deficiens, sudor gelidus, interim tamen mens constans; & in hoc statu versantes ægri intra quartum fere semper a primo gradu diem, morte convulsiva cum summa in respirando angustia pereunt.

IV.

IV. *Spontè natà*, quæ citra ullum contagium oritur, lenior plerumque, magisque curabilis; accedit hæc febribus acutis, pestilentialibus, inflammationi ventriculi, aliisque. (r)

V. *Chronica*, in qua metus aquæ morfui aut communicationi veneni tarde accedit.

Acuta ubi cito: citius vero extricatur venenum, si id salivæ, immediate communicatum fuerit, in homine rigido robusto, si tempore calido, ab animali summo in gradu rabido, aut ubi medicamenta inepta, calidiora adhibita fuerint.

VI. *Febrilis*, quæ febrim adjunctam habet acutam, quæ periculosior est reliquis.

HAL-

(r) Illustr. van Swieten §. 1130.

HALLUCINATIONES

Sunt illi morbi, quorum præcipuum symptomata, est imaginatio depravata, & erronea.

Differt

I. a Delirio, quod iudicium in hallucinante non fit erroneum e. gr. vertiginosus, scit objecta externa quiescere, sed tantum ipsi apparent moveri.

II. a Morositate, quod hæc cupiditatem, vel aversionem pro symptomate primario habeat.

IV. VERTIGO Δῆν⊙ vel Δεῖν⊙

Est hallucinatio, qua objecta licet quiescentia e loco moveri, vel in gyrum agi videntur.

Accidit oculis apertis, vel etiam clausis, ubi causa quædam successive valet agere in diversa retinæ loca, non secus ac agerent radii ex objecto in gyrum acto vel moto prodeuntes, in retinam immisi.

I

Sym-

Symptomata ita se habent, 1. objecta naturaliter quiescentia apparent rotari quandoque subitissime. 2. color objectorum mutatur; 3. vacillat corpus; 4. oritur metus lapsus; 5. tremor & diffidentia in toto corpore; 6. visus geminatus objecti unici; 7. morbo augescente fit nausea & vomitus; 8. fit gravis tinnitus, bombus, susurrus, & ingratus fibilus aurium, ac si murmur delabentis cum strepitu fluminis audirent; 9. subsequitur Leipothymia. 10. fit σκοτος seu tenebricosa caligo; 11. fit lapsus, qui videtur fieri propter paralyfim absolutam musculorum arbitrariorum, & conjungitur vel cum anaesthesia, vel cum acinesia, id est immobilitate, vel cum leipopsochia. 12. tandem terminatur vertigo, vel in syncopen, sique tunc moriantur, vocatur syncope cordis, quandoque tamen inde resurgunt, vel terminatur in Apoplexiam, vel Parapoplexiam, vel.

vel Paralyfim, vel Epilepsiam, (*) aliosve morbos capitis quorum levissimus est vertigo, & a qua plures alii incipiunt, inque hanc fere semper terminantur.

Differt

- I. a Delirio, ut supra jam dictum.
- II. a Caligine, dum nimirum "oculi tenebris aut caligine offunduntur ex impediēte causa in oculo radiorum transitum ad tunicam retinam: ut in humoris aquei obfuscatione, vel humoris vitrei, aut crystallini deficiente pelluciditate. Illa autem causa est organica in oculo, & chronica, nec oritur ita ex motu perturbato: neque ita illa causa augetur, vel minuitur, ut vertiginis perceptio habetur: quibus differentiis facile est discernere caliginem a vertigine" (s)
- III. a Nutatione, græcis dicta *νυστία*, quod in vertigine proprie tali motus semicircularis

I 2

videa-

(*) Boerhaave, Tractatu de morbis nervorum, quem edidit van Eems, T. II. pag. 577 - 85.

(s) De Gorter in Med. dogmat. cap. de vertigine pag. 67.

videatur, in hac vero contingat, ut objecta videantur ex alto deorsum delabi, vel quod pejus est, ex infimis sursum ascendere;

Species

I. *Idiopathica*, quando causa vertiginem creans sedem suam habet intra cranium, & sensorium commune afficit; hæcexamine causarum patet.

II. *Pletborica*. *Cognoscitur* signis plethoræ, calore, colore rubro, pulsu ad jugulum, ad tempora, venarum jugularium tumore &c.

Hanc causæ rarefacientes augment, imo sola rarefactio etiam in non plethorico vertiginem causare potest, ut patet in vertigine ex ebrietate, insolatione exorta.

III. *Habitualis* a causa fixa in cerebro præfente, quæ vel solam vertiginem, vel simul alium capitis morbum facit: uti sunt mala structura cranii, exostoses, tumores, collecti humores, pus, &c. Signa vide in prioribus; si addere velis, quod
habi-

habitualis jam vertigo sæpissime recurrat etiam non occurrente causa occasionali.

Huc & pertinet traumatica a vulnere &c.

IV. *Perfecta*, quæ est cum lapsu, secus dicitur *imperfecta* five *levior*.

V. *ab manitione*; humorum nimia evacuatione, post V. S. nimis largas, lochia copiosiora &c. quæ per se patent ex prægressis.

VI. a circulatione mutata, in febribus, graviditate, instantibus mensibus, hæmorrhoidibus, post V. S. dum vulnus clauditur.

VII. ex metastasi tenuis acris humoris ad organum visorium pertingentis, uti suppresso ichoris effluxu ex ulcere vel aure, materia catarrhosa ad cerebrum delata, inhibita perspiratione in iis, qui hac via acres humores evacuare solent; unde hyems, & australis tem-

pestas (uti *Hippocrates* jam docuit (t),) vertiginem inducunt.

VIII. a reditu sanguinis e cerebro impedito, in angina, peripneumonia, catarrho &c.

IX. a detractioe nimia spirituum, uti in perpetua cogitatione, studio severiori ultra modum, gaudio profuso, nimia hilaritate; per venerem frequentior.

X. a tardiori spirituum fluxu, quæ frequens est in senibus, pituitosis, inertia, laxitate, & humiditate, motuque languidiori laborantibus, in apoplecticis. Cognitio ætatis, temperamenti, morborum prægressorum diagnosim hujus speciei dabunt.

XI. *Critica* “ si materies, quæ morbum fecerat, prius cruda, nunc cocta,
“ & apta ad exeundum, incipiens mo-
“ veri

(t) Aphor. 17. Sect. I.

“ veri per vim vitæ, afficit sedem illam
 “ principem “ (u) & hæc in febribus
 acutis sæpe facit sperare, morbum brevi
 per hæmorrhagiam narium solutum iri,
 tuncque simul prurient nares, & capitis
 venæ micabunt, uti *Duretus* addidit.

XII. *Sympathica consensualis*, ubi
 nimirum causa sensorium commune affi-
 ciens non hæret in cerebro, sed in alio
 corporis loco; sic e. g. a ventriculo ma-
 le affecto, hinc ab ingluvie, uti & ine-
 dia maxime in biliosis (w) a flatulentia,
 a vermibus, aliisque heterogeneis, vene-
 nis, in eo hærentibus, ab acido, lactis
 coagulo &c. etiam ab aliis partibus affe-
 ctis, sic ab utero affecto, hepate &c.

I 4

XIII.

(u) Boerhaave tractatu de morbis nervorum &c.
 pag. 583.

(w) Sanctorius de insens. perspirat. aphor. 321.
 & aliis. cum notis Gorteri.

XIII. a nimia mobilitate, uti in hysteri-
cicis, melancholicis, delicatulis, in in-
fantibus a levi causa oritur.

XIV. *Accidentalis vel fugax* a circum-
gyratione corporum extra nos posito-
rum, si fixis oculis diu conspiciantur, in-
tentus aspectus rapidi fluminis, vel rotæ
aut molendinæ celerrime circumactæ, vel
nivis cadentis, aut præcipitii, a vectione
in rheda, agitatione navis, concussu fellæ,
tremore terræ, statione in alto, angusto,
prærupto loco, maxime si nulla tali in
loco adfuerit fultura, quam quis potest
apprehendere, a rotatione corporis circa
idem centrum, quæ quo velocior est, &
circulus minor, eo citius pariet vertigi-
nem.

DE

DE DOLORE CAPITIS.

Capitis dolor est tristis, ac molesta animæ sensatio a præternaturali nervorum capitis distractione oriunda.

Differt

- I. ab Ophthalmia, otalgia, odontalgia ratione sedis.
- II. a Carebaria quæ tantum est gravitas capitis, nisi quis hanc pro specie cephalalgie habere velit.

Species

I. *Externus*, qui sedem suam in cuti, musculis, pericranio habet. *Noscitur*, quod compressione aut mitescat, aut intendatur.

II. *Internus*, si partes internæ affectæ sunt; & hinc nulla in eo a compressione mutatio contingit, etenim ossa illam impediunt.

III. *Recens* & dicitur *Cephalalgia*.

IV. *Inveteratus*, & vocatur *Cephalæa*.

V. Dimidium latus occupans, & *Hemicrania* audit.

VI. in puncto sæviens & *Clavus* nuncupatur.

VII. *Idiopathicus*, ubi mali sedes ipso in capite five externe, five interne hæret. *Noscitur*, quod stabilis sit & permanens, nec aliarum partium sequatur affectus.

VIII. a Plethora; signa hujus, diagnosim dabunt.

IX. *Traumaticus*, a vulnere, contusione, humore intra tabulas cranii collecto (a), a carie tabularum cranii, diploe; a tumoribus, exostosi, nodis, tophis, a spinis e cranio emissis (b), a sex officulis ex ipsa substantia offescente processus falciformis enatis (c) a lapillis intra cranium collectis, a vermibus præsentibus, quorum plura apud authores existant exempla; a separatione duræ

I 5

ma-

(a) Bonettus T. I. obs. 102. pag. 61.

(b) Idem ibidem obs. 104. pag. 62.

(c) Idem obs. 113. pag. 68.

matris, nimirum ex figura convexa prefæ in concavam & cerebrum ita introrsum prementis, ut cranio ablato manferit fossa ingens (*) &c. Hæ causæ fors ex debite instituta anamnesi, ex duratione, situ, variis circumstantiis, absentia causarum aliarum excitantium, aliquando conjecturari poterunt, licet sæpe primo per Anatomicos detegantur.

X. *Febrilis* cum conjuncta febre, de qua dicit *Hippocrates* (d) “ si doluerit caput, & ex hoc febris accedat, & hinc non sedetur: dolore non cessante febris non judicatur. “

XI. *Criticus* maxime hæmorrhagiam narium, vomitum &c. prædicens; signa instantis criseos hanc speciem declarabunt.

XII. *Metastaticus* a materia evacuada retenta vel retropulsa, & ad caput de-

(*) Boerhaavè Tractatu de morb. nerv. a van Eems edit. pag. 34.

(d) de judicationibus.

deposita; sic a *transpiratione* retenta statim perferentur magnum capitis pondus, magnusque dolor gravativus (e), inde patet, cur illi, qui a cœna præprimis in æstate auram frigidiusculam magis quam par est, quærunt, nocte, vel die postero gravativum capitis dolorem soleant pati (f) & pariter habetur ratio frequentioris sæminis carebariæ a mala ventilabrorum consuetudine (g): a Scabie ulcerosa retropulsa (h), ab impedita evacuatione sanguinis per menses, hæmorrhoides consueta, ab ipsa etiam alvo, urina retenta; ab arthritica, rheumatica &c. materia, locum suum externum deferente, & caput petente.

XIII.

- (e) Sanctorius de insens. perspir. aphor. 344. cum not. Gorteri.
(f) Idem aphor. 157.
(g) Idem aphor. 160.
(h) Hoffinan Tom. IV Part. III, pag. 91.

XIII. *Hystericus*, sæpe in puncto tantum sæviens, & inde clavus hystericus dictus; frequentissimus certe omnium, Medicos haud raro multum excrucians, maxime si fæminæ sint delicatulæ, a levissimis causis afficiantur &c. Temperamentum, locus doloris, aliæque hystericæ constitutionis causæ diagnosim procurabunt.

Hic observationem in æternum mei venerandi Patroni Doctõris *Auenbrugger*, saltem ab eo accuratius perpensam, silentio præterire nequeo, ubi Cephalæa, aliive dolores in fæminis oriuntur, ex mala consuetudine, quod per multos dies sine potu vivere queant, & in tali casu etiam optima anti-hystericæ, præstantissimaque alia medicamenta non multum efficiunt, & salus tantum in diluentibus versatur, unde felicissimus ille Practicus vel innocuum infusum pro majori fide præscribere solet, vel prudentiores magna

gna patientia, sollicitisque precibus eo perducit, ut debitam de die aquæ quantitatem ebibant, & sic chronicos tales dolores radicibus curatos testis videram.

XIV. Ex nimia debilitate arteriarum encephalon petentium, aliunde membrana musculari destitutarum, quale vitium
“ in teneris virginibus & delicatis mu-
“ lieribus, quibus tota facies a minima
“ causa ita rubescit, ut earum habitus
“ sæpe uno momento mutetur. (*) In
quo casu aliis appropriatis medicamentis non juvantibus, fetacea felicem præstiterere successum.

XV. *Syphiliticus*, qui patet, dum nosco hominem aphrodisiis morbis laborasse, male tractatum fuisse; si dolor major in lecto, & de nocte, quam de die se sistat.

XVI.

(*) Boerhaave tract. de morb. nervor. a van Eems edit. pag. 129.

XVI. *Periodicus*, ex paroxyfimo debito tempore redeunte cognoscendus.

Huc pertinet, meridianus, diurnus, nocturnus &c.

XVII. *Consensualis*, *Sympathicus*, ab alterius partis affectu dependens, ita, ut dum affectus ille suscipit incrementum, dolor capitis intendatur, dum vero remittitur, conquiescat; sic a ventriculo male affecto, a muco, coagulo, bile &c. in eo collectis, a vermibus, ab affecto utero &c. Vix enim in corpore locus, qui non cum capite consensum habet, & hinc causa cephalæ esse poterit; tale memorabile exemplum in *Baglivio* legitur (1), qui observavit Hemicraniam in nephralgia ex eodem latere, quo calculus dolorem creat, cum pulsu ejusdem lateris parvo, & depresso.

---

(1) Cap. IX. de fibra motrice pag. 335.

Errata	Pagina	Linea	Corrigè.
mens	in præfatione	13	meus
post si	9	11	scio
vomitualis	18	20	vomitu talis
\$. pag. 73. pag. 725	21	in citatione	\$. 73. pag. 725
fruens	22	16	frens
sanguinis	ibidem	17	sanguinis
Subeth, Avicennæ	25	17	Subeth Avicennæ
difficuler	30	13	difficuler
ab usu	68	4	abusu
spatici	74	15	spatici
eute febris	ibidem	17	eute, febris
liquorum ed	77	14	liquorem de
scelo tyrbe	80	2	sceloryrbe
catartificis	84	17	cathartificis
opoplectico	86	3	apoplectico

UK 3703

X2536005

M

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

BERNARDI PREYSINGER
DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA
DE
DIAGNOSI MORBORUM
CAPITIS.

V I E N N Æ,
TYPIS JOAN. THOMÆ TRATTNER,
AULÆ TYPOGR. ET BIBLIOPOLÆ,
M. DCC. LXIV.